

ΑΝΑΦΟΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΥΝΔΕΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

Ζωή Νόβακ

Μηχανικός Περιβάλλοντος, MSc – Περιφερειολόγος

Διαπιστευμένο μέλος του Διεθνούς Μητρώου Διαμεσολαβητών Συνεργασίας (PBAS)

ΑΝΑΠΤΥΞΗ & ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΝΕΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΣΤΑ ΕΠΤΑΝΗΣΑ

Δεδομένου του χαρακτήρα, της ιστορίας, της δομής της παραγωγικής βάσης και της κεντρικής θέσης που έχει ο τουρισμός στην οικονομία των Επτανήσων προτείνεται ως βασικό αναπτυξιακό εργαλείο της ΠΙΝ η συστηματική ανάπτυξη και προώθηση νέων τουριστικών προϊόντων στα νησιά (πχ γαστρονομικός, ποδηλατικός, θρησκευτικός, θαλάσσιος, περιπατητικός, αθλητικός τουρισμός). Αυτό συνάδει απόλυτα με τις διεθνείς τάσεις στον τουρισμό οι οποίες επικεντρώνονται στην βιώσιμη ανάπτυξη, τον τοπικό πολιτισμό, την ανάπτυξη δραστηριοτήτων και την γνωριμία με τις τοπικές κοινωνίες και κάνουν την συμμετοχική διάσταση αναπόσπαστο κομμάτι της τουριστικής εμπειρίας.

Η αναπτυξιακή αυτή προσέγγιση δεν θα διαταράξει, ούτε θα επηρεάσει αρνητικά το ήδη υπάρχον τουριστικό ρεύμα μαζικού τουρισμού αλλά θα δράσει συμπληρωματικά και ενισχυτικά, καθώς σε αυτό θα προστεθούν νέες ομάδες εξειδικευμένων επισκεπτών οι οποίες θα καταναλώσουν τα νέα τουριστικά προϊόντα και υπηρεσίες (πχ μαθήματα τοπικής κουζίνας, οινογνωσίες, εκδρομές σε εκκλησίες, ενοίκιαση ποδηλατικού εξοπλισμού) δημιουργώντας επιπρόσθετα εισοδήματα και μια καινούργια αγορά. Επίσης λόγω της φύσης του προορισμού η ανάπτυξη του εναλλακτικού τουριστικού προϊόντος των Επτανήσων θα γίνει ομοιόμορφα στις λιγότερο αναπτυγμένες τουριστικά περιοχές (ενδοχώρα και ορεινά) στις οποίες υπάρχει ακόμα αγροτική ζωή και ακολουθούνται σε κάποιο βαθμό οι παραδόσεις.

Πέραν των νέων επισκεπτών, η ανάπτυξη των εναλλακτικών αυτών τουριστικών προϊόντων θα προσελκύσει πελάτες και από την μερίδα των τουριστών που δεν είχαν προβλέψει να συμμετάσχουν σε τέτοιες δραστηριότητες πριν φτάσουν στον προορισμό, αξιοποιώντας την ήδη υπάρχουσα τουριστική κίνηση και επιτυγχάνοντας την αύξηση της κατά κεφαλήν δαπάνης. Επίσης, καθώς η ιδιαιτερότητα κάποιων απ' τις εναλλακτικές αυτές τουριστικές δραστηριότητες (πχ ορειβασία, αγροτουρισμός, συγκεκριμένες θρησκευτικές γιορτές) τις τοποθετούν χρονικά σε περιόδους χαμηλής τουριστικής κίνησης, αυτό θα οδηγήσει στην αύξηση

των εσόδων απ' τις τουριστικές δραστηριότητες καθ' όλη σχεδόν την διάρκεια του έτους, ειδικά στην ενδοχώρα και σε ορεινές και απομονωμένες περιοχές.

Απαραίτητες προϋποθέσεις για την ανάπτυξη νέων τουριστικών προϊόντων αποτελούν τα παρακάτω:

1. Η συστηματική συνεργασία, καθώς για να ενταχθεί ένα νέο χαρακτηριστικό στο Brand ενός τουριστικού προορισμού πρέπει να εξασφαλιστεί μια κρίσιμη μάζα επιχειρήσεων που θα το προσφέρουν και θα κάνουν δυνατή την αποτελεσματική προβολή του.
2. Η χρήση καλών πρακτικών στον σχεδιασμό των νέων προϊόντων από πετυχημένα παραδείγματα της Ελλάδας του εξωτερικού, τα οποία θα προσαρμοστούν στις τοπικές ανάγκες.
3. Η καθοδήγηση, εκπαίδευση και διευκόλυνση των τοπικών επιχειρηματιών στην δημιουργία και προσφορά των νέων τουριστικών προϊόντων στην επιχείρησή τους, καθώς και στις προσαρμογές που θα πρέπει να γίνουν στον τρόπο λειτουργίας, ούτως ώστε αυτό να γίνει αποτελεσματικά και ποιοτικά.
4. Η συμμετοχή, εκπαίδευση, ζύμωση των ενδιαφερόμενων μερών του τουρισμού σχετικά με τα νέα προϊόντα, ούτως ώστε να χτιστούν οι σωστές σχέσεις μεταξύ προμηθευτών και επιχειρηματιών, καθώς και τα προϊόντα αυτά να ενταχθούν στο τουριστικό χαρτοφυλάκιο του προορισμού από τους τουριστικούς πράκτορες, και να γίνουν εύκολα διαθέσιμα στους επισκέπτες.
5. Η συστηματική και στοχευμένη προβολή και τοποθέτηση των νέων τουριστικών προϊόντων στην τουριστική αγορά, ούτως ώστε να καθιερωθεί ως αναπόσπαστο κομμάτι του Brand του προορισμού και να επικοινωνηθεί σε διεθνείς τουριστικούς πράκτορες και το τουριστικό κοινό τι νέο είναι διαθέσιμο στον προορισμό.

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΟΥ ΒΑΣΙΖΕΤΑΙ ΣΤΑ ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΕΠΤΑΝΗΣΩΝ

Η έμφαση και η διαμόρφωση μιας τουριστικής πολιτικής η οποία θα στηρίζεται στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των Επτανήσων μέσω της ανάπτυξης των εναλλακτικών μορφών που προαναφέρθηκαν, συνάδει απόλυτα με τις τρεις κεντρικές προτεραιότητες της στρατηγικής για την Ευρώπη 2020:

- **Έξυπνη καινοτομία** – η στροφή προς θεματικές μορφές τουρισμού που είναι διαθέσιμες τοπικά, όπως ο γαστρονομικός, ο πολιτιστικός, ο θρησκευτικός, ο θαλάσσιος κλπ αποτελούν καινοτομία για τα Επτάνησα καθώς συμβάλουν στην διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος μαζικού τύπου που κυριαρχεί μέχρι σήμερα. Επίσης η ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, για να μπορέσει να γίνει αποτελεσματικά θα πρέπει να στηριχθεί στην δικτύωση

και το clustering των Μικρομεσαίων επιχειρήσεων που υπάρχουν στον προορισμό μαζί με άλλους φορείς, παραγωγούς και την τοπική αυτοδιοίκηση, επιχειρηματικές δομές οι οποίες αποτελούν την νέα προσέγγιση της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της τοπικής οικονομίας. Τέλος η ανάπτυξη των νέων μορφών τουρισμού και η δικτύωση των επιχειρήσεων θα μπορέσει να γίνει με την χρήση νέων και καινοτόμων προσεγγίσεων σε όλα τα επίπεδα – από την χρήση των τεχνολογιών πληροφοριών και επικοινωνίας (ΤΠΕ) στην προβολή, καθώς και την οργάνωση / δημιουργία κοινών δικτύων διανομής (supply management systems) τοπικών προϊόντων σε ξενοδοχεία στα πλαίσια ανάπτυξης γαστρονομικού τουρισμού.

- **Βιώσιμη Ανάπτυξη** – η τουριστική ανάπτυξη που στηρίζεται στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του προορισμού αποτελεί το ιδανικό εργαλείο για την καταγραφή, διατήρηση και διάσωση της πολιτιστικής, γαστρονομικής παράδοσης αλλά και του φυσικού περιβάλλοντος. Επίσης την βάση της αποτελεί η χρήση των τοπικών πόρων με τρόπο που να διατηρείται το φυσικό περιβάλλον, καθώς το φυσικό τοπίο θα αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι του νέου αυτού τουριστικού προϊόντος. Να σημειωθεί ότι η αντίληψη του περιβάλλοντος, της βιολογικής καλλιέργειας, του πολιτισμού, των παραδόσεων και της υψηλής ποιότητας προσφερόμενων προϊόντων και υπηρεσιών ως «πόρους» για την οικονομική ανάπτυξη μιας περιοχής – και ιδιαίτερα κοινωνιών σε μη ανεπτυγμένες περιοχές – είναι βασικό «εργαλείο» για την επίτευξη της βιωσιμότητας καθώς συνδέει άμεσα με την διατήρηση και προβολή τους με οικονομικά κίνητρα για τους κατοίκους και επιχειρηματίες. Η διαδικασία αυτή θα εξασφαλίσει την εθελούσια αποτελεσματική αξιοποίηση των πόρων από τους κατοίκους και θα οδηγήσει στην καθιέρωση ενός νέου τρόπου σκέψης και την επίτευξη μιας πιο πράσινης και ανταγωνιστικής οικονομίας. Επίσης, το γεγονός ότι η στροφή της τουριστικής επιχειρηματικότητας από πόρους τους οποίους δεν υπήρχε η δυνατότητα να εξαργυρώσει οικονομικά (πχ ήλιος και θάλασσα) σε πόρους τους οποίους μπορεί να «εμπορευματοποιήσει» (πχ πώληση τοπικών προϊόντων και σεμιναρίων τοπικής κουζίνας στα πλαίσια του γαστρονομικού τουρισμού) θα αυξήσει απευθείας τα τουριστικά έσοδα. Με αυτόν τον τρόπο ο προορισμός θα έχει την δυνατότητα να δώσει βαρύτητα σε στοιχεία του τουριστικού χαρτοφυλακίου τα οποία προσφέρονται επί πληρωμή (πχ προϊόντα, εκδρομές με οδηγούς, σεμινάρια) και όχι μόνο σε αυτά που προσφέρονται ως συμπληρωματικά στους «δωρεάν» τουριστικούς πόρους (πχ διαμονή και διατροφή για επισκέπτες που επισκέπτονται έναν προορισμό για τον ήλιο, τα οποία όταν γίνονται υπό το μοντέλο του all inclusive ούτως ή άλλως διοχετεύονται στις χώρες που δραστηριοποιούνται οι τουριστικοί πράκτορες).
- **Ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς** – η ανάπτυξη του τουρισμού που θα βασιστεί στον πολιτισμό, το περιβάλλον και την γαστρονομία θα αυξήσει κατακόρυφα τις ευκαιρίες απασχόλησης στην ενδοχώρα και σε περιοχές οι οποίες δεν ήταν ανεπτυγμένες μέχρι τώρα, καθώς η προσφορά του

προϋποθέτει την αξιοποίηση / «χρήση» των φυσικών και άυλων πόρων οι οποίοι βρίσκονται σε αυτές τις περιοχές (πχ γνώσεις για παραδοσιακές συνταγές, μονοπάτια, επιχειρήσεις παραγωγής ντόπιων τυριών & αλλαντικών). Άμεσο αποτέλεσμα της δράσης αυτής θα είναι και η επιστροφή και διατήρηση της παραγωγικής τάξης στις μειονεκτούντες περιοχές που τώρα θα δημιουργηθούν νέες επιχειρηματικές ευκαιρίες. Τέλος, η δημιουργία των νέων αυτών τουριστικών προϊόντων θα ωθήσει την κατάρτιση και ανάπτυξη των δεξιοτήτων των κατοίκων της υπαίθρου, καθώς και τον εμπλουτισμό των γνώσεων όσων ήδη δραστηριοποιούνται στον τουριστικό τομέα και την παραγωγή τοπικών προϊόντων. Ο συνδυασμός των δράσεων αυτών θα αυξήσουν το εισόδημα και την ευημερία των πολιτών σε όλο τον προορισμό .

ΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΓΑΣΤΡΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΤΟΠΙΚΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΣΤΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΠΡΟΙΟΝ ΤΩΝ ΕΠΤΑΝΗΣΩΝ & ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΓΑΣΤΡΟΝΟΜΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Πέραν της ανάπτυξης των εναλλακτικών μορφών τουρισμού που στηρίζονται στον τοπικό πολιτισμό και την φύση και δεδομένου ότι τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων βάση της φιλοσοφίας της «Έξυπνης Εξειδίκευσης» είναι η γαστρονομία και ο τουρισμός, τα Επτάνησα επωφελούνται παράλληλα και απ' τις διεθνείς τάσεις στον τομέα της διατροφής και του τουρισμού που δίνουν έμφαση στην υγιεινή διατροφή, την γεύση, την ποιότητα, την αυθεντικότητα, την αειφορία και την δημιουργία βιωματικών εμπειριών για τους επισκέπτες γύρω απ' τις τοπικές γεύσεις. Η Περιφέρεια Ιονίων Νήσων έχει την δυνατότητα να κεφαλαιοποιήσει τον γαστρονομικό πλούτο και πολιτισμό της περιοχής σχεδιάζοντας, αναπτύσσοντας και υλοποιώντας μια ολοκληρωμένη και ολιστική πολιτική για την σύνδεση του αγροτικού τομέα με τον τουρισμό μέσω της ανάπτυξης του γαστρονομικού τουρισμού, και να τοποθετήσει την συγκεκριμένη πρωτοβουλία στο επίκεντρο της αναπτυξιακής της στρατηγικής.

Εδώ οφείλουμε να διευκρινίσουμε ότι η έννοια της ένταξης της γαστρονομίας στο τουριστικό προϊόν και η ανάπτυξη του γαστρονομικού τουρισμού διευρύνεται και πέρα από το συνδυασμό καλού φαγητού με καλό κρασί ή άλλα ποτά, περιλαμβάνοντας τη συμμετοχή σε μαθήματα μαγειρικής, την αγορά χαρακτηριστικών τοπικών προϊόντων γαστρονομίας, την επίσκεψη σε τοπικές αγορές τροφίμων, την επίσκεψη σε χώρους παραγωγής τροφίμων ή ποτών (π.χ. σε οινοποιεία ή τυροκομεία), τη συμμετοχή σε γαστρονομικές γιορτές και φεστιβάλ, την πραγματοποίηση περιηγήσεων κλπ. Επομένως το όραμα απ' την ανάπτυξη αυτής της οικονομικής δραστηριότητας θα είναι να δοθεί η ευκαιρία στου ντόπιους και τους επισκέπτες των Επτανήσων να απολαύσουν τις διαφορετικές

γαστρονομικές εμπειρίες και τα προϊόντα που προσφέρει ο προορισμός στο σύνολό του – καθώς και την ποικιλία που προσφέρουν μεταξύ τους τα επιμέρους νησιά - ενώ ταυτόχρονα να αυξήσει την περηφάνια των τοπικών επιχειρηματιών απ' την προώθηση και ανάδειξη της δικής τους ιδιαίτερης γαστρονομικής κουλτούρας, ιστορίας και δημιουργικής ικανότητας.

Ο στόχος της συγκεκριμένης αναπτυξιακής προσέγγισης που θα δίνει έμφαση στην ανάπτυξη του γαστρονομικού τουρισμού θα είναι τριπλός:

1. να αναδείξει τα υπάρχοντα τοπικά προϊόντα και την ιδιαίτερη γαστρονομία των Επτανήσων ως διαφοροποιητικό και ανταγωνιστικό πλεονέκτημα της Περιφέρειας, εμπλουτίζοντας και αναβαθμίζοντας την ταυτότητα (brand) του προορισμού, κάνοντας τον πιο ελκυστικό
2. να δημιουργήσει νέα προϊόντα, διατροφής αλλά και υπηρεσίες γαστρονομικού τουρισμού, να τα καθιερώσει ως αναπόσπαστο κομμάτι του Επτανησιακού brand και να τα συνδέσει άρρηκτα με την τουριστική εμπειρία των επισκεπτών στον προορισμό. Έτσι θα αυξηθεί κατακόρυφα η ζήτηση για τοπικά προϊόντα και γεύσεις και άρα η κατανάλωση και πώλησή τους από τις τοπικές επιχειρήσεις, διοχετεύοντας τα έσοδα άμεσα στην τοπική οικονομία
3. να δώσει κίνητρα στην τοπική κοινωνία να επενδύσει στον τομέα της «Επτανησιακής γαστρονομίας» δημιουργώντας νέες επιχειρήσεις ή / και επιχειρηματικές δραστηριότητες που θα στηρίζονται σε βιώσιμες αρχές όπως η εντοπιότητα, η βιωσιμότητα και η τοπική γαστρονομική παράδοση, προστατεύοντας και εξελίσσοντας την τοπική παράδοση και πολιτισμό και ενισχύοντας τον κοινωνικό ιστό.

Η συγκεκριμένη στρατηγική έχει στόχο την σταδιακή ανάπτυξη και καθιέρωση ενός βιώσιμου οικονομικού μοντέλου που θα βασίζεται στην σύνδεση γαιών, γαστρονομίας και φιλοξενίας με όρους ποιότητας, εντοπιότητας και περιβαλλοντικής αειφορίας – μια προσέγγιση η οποία ξεπερνά τα αυστηρά όρια του τουρισμού αλλά και της αγροτικής παραγωγής, γεφυρώνοντας τους δυο πιο δυνατούς οικονομικούς κλάδους της ΠΙΝ. Ξεκάθαροι τρόποι μέσα απ' τους οποίους αυτή η προσέγγιση θα δημιουργήσει τους όρους για μια βιώσιμη – περιβαλλοντικά, κοινωνικά και οικονομικά - τοπική ανάπτυξη είναι οι παρακάτω:

- η δημιουργία ενός κινήματος για στήριξη της εντοπιότητας των προϊόντων διατροφής θα οδηγήσει στην κατακόρυφη αύξηση της κατανάλωσης των επτανησιακών προϊόντων. Η νέα αυτή κατάσταση θα συμβάλει στην δραστική μείωση των «διατροφικών χιλιομέτρων» (food miles) που θα διανύουν τα προϊόντα που καταναλώνονται στο νησί, μειώνοντας την επιβάρυνση στο περιβάλλον από τις εκπομπές σε διοξείδιο του άνθρακα και την κατανάλωση ενέργειας.

- η στροφή σε πιο υγιεινές επιλογές με την κατανάλωση ποιοτικών εποχικών αγροτικών προϊόντων που θα έχουν παραχθεί με βιολογικό τρόπο θα αυξήσει την σχετική ζήτηση, κάνοντας οικονομικά βιώσιμη και συμφέρουσα την σταδιακή μετατροπή της αγροτικής παραγωγής των νησιών σε βιολογική, κάτι που σε βάθος χρόνου θα μπορούσε να δώσει την δυνατότητα καθιέρωσης κάποιου απ' τα νησιά ως «Πράσινο» προορισμό.
- η άμεση σύνδεση της αγροτικής παραγωγής με τον τουρισμό και η ανάπτυξη τουρισμού ειδικών ενδιαφερόντων με άξονα την γαστρονομία και την επτανησιακή γαστρονομία, θα οδηγήσει στην καθιέρωση ενός τουριστικού κύματος 12 μήνες το χρόνο που θα συμβάλει σε μια ήπια ανάπτυξη καθ' όλη την διάρκεια του έτους, αυξάνοντας τα κίνητρα για την υποστήριξη της ποιοτικής αγροτικής παραγωγής, συγκρατώντας τους κατοίκους της υπαίθρου, διατηρώντας το αγροτικό τοπίο και συμβάλλοντας στην μείωση της διάβρωσης του εδάφους από την εγκατάλειψη.
- η ανάπτυξη τουριστικών υπηρεσιών με επίκεντρο την ιδιαίτερη γαστρονομική ταυτότητα των νησιών θα συμβάλει στην προστασία της ενδημικής χλωρίδας και πανίδας και την αύξηση της βιοποικιλότητας.
- η αύξηση των ημερήσιων δαπανών των υπαρχόντων τουριστών κατά 5 ευρώ μόνο μπορεί να δημιουργήσει μια κατακόρυφη αύξηση του τουριστικού εισοδήματος αντίστοιχη αυτής που θα προκαλούσε η αύξηση των αφίξεων κατά πολλές χιλιάδες τουριστών. Ο εμπλουτισμός του χαρτοφυλακίου του επτανησιακού τουρισμού με δράσεις γαστρονομίας θα συμβάλει στην αύξηση της κατά κεφαλήν κατανάλωσης, συντελώντας σε οικονομική ανάπτυξη και ευημερία με μικρότερο αριθμό επισκεπτών. Αυτό θα συμβάλει στην μείωση των αναγκαίων μεταφορών, συνεπώς και του «οικολογικού αποτυπώματος» και των περιβαλλοντικών πιέσεων της τουριστικής βιομηχανίας στον προορισμό, αναβαθμίζοντας ταυτόχρονα την συνολική εμπειρία στο νησί.

SWOT ΑΝΑΛΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΓΑΣΤΡΟΝΟΜΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΑ ΕΠΤΑΝΗΣΑ

Παρακάτω ακολουθεί η SWOT ανάλυση για την ανάπτυξη του γαστρονομικού τουρισμού στο νησί, στην οποία δεν έχουν ενταχθεί τα γενικά στοιχεία (πλεονεκτήματα – αδυναμίες – ευκαιρίες – απειλές) συνολικά για την οικονομία της Περιφέρειας, αλλά μόνο όσα αφορούν άμεσα την συγκεκριμένη προσέγγιση.

STRENGTHS / ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ

- Τα Επτάνησα έχουν την δική τους μοναδική κουζίνα, η οποία ξεχωρίζει έντονα από άλλες περιοχές της Ελλάδας

- Υπάρχουν συγκεκριμένα τοπικά προϊόντα (κάποια μοναδικά στην Ελλάδα) που παράγονται στα Επτάνησα τα οποία είναι παραδοσιακά και άμεσα συνδεδεμένα με την περιοχή
- Το κάθε νησί έχει την δική του ιδιαίτερη κουζίνα και δικά της τοπικά προϊόντα τα οποία δημιουργούν μια ξεχωριστή γαστρονομική ταυτότητα και ποικιλία στο σύνολο του προορισμού των Επτανήσων
- Υπάρχει μια σχετική ποικιλία κατοχυρωμένων προϊόντων ως ΠΟΠ και ΠΓΕ
- Υπάρχει ήδη μια παρουσία βιολογικών καλλιεργειών στον προορισμό η οποία συνεχώς αυξάνεται σαν τάση
- Υπάρχει μια τάση για επιστροφή προς την παραγωγή των τοπικών προϊόντων από νέους, με έμφαση στην ποιότητα και την μεταποίηση
- Υπάρχει μια μικρή αλλά σχετικά κρίσιμη μάζα επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον εναλλακτικό τουρισμό οι οποίες μπορούν πολύ εύκολα και με ελάχιστη οργάνωση και υποστήριξη να αναπτύξουν δράσεις γαστρονομικού τουρισμού
- Τα Επτάνησα αποτελούν έναν απ' τους κορυφαίους τουριστικούς προορισμούς της χώρας, με διεθνή αναγνωσιμότητα και έχουν ένα πολύ μεγάλο ξενοδοχειακό δυναμικό και καθιερωμένη πελατεία
- Υπάρχουν ήδη κάποιοι χώροι παραγωγής (πχ οινοποιεία, ελαιολαδοποιεία, εργαστήρια παρασκευής μαντολάτου) που έχουν διαμορφωθεί ειδικά για να δέχονται επισκέψεις
- Υπάρχει κρίσιμη μάζα επιχειρήσεων που ασχολούνται με τα τοπικά προϊόντα και την γαστρονομία (εστιατόρια, μονάδες παραγωγής, ξενοδοχεία, καταστήματα πώλησης τοπικών προϊόντων, γυναικείοι συνεταιρισμοί κτ) τα οποία μπορούν εύκολα και χωρίς μεγάλες επενδύσεις να προσφέρουν υπηρεσίες γαστρονομικού τουρισμού (πχ ξεναγήσεις, γευσιγνωσίες, μαθήματα τοπικής κουζίνας)
- Διαθέτει σε κάποιο ποσοστό όλο το φάσμα των τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών (μαζικός, εναλλακτικός, πολιτιστικός, υπαίθρου, θαλάσσιος κ.α.) και μπορεί σχετικά εύκολα να τα αναβαθμίσει ποιοτικά και να τα εμπλουτίσει, απ' ότι να δημιουργηθεί από το μηδέν
- Υπάρχουν καλά παραδείγματα από άλλες περιοχές της Ελλάδας (πχ Κρήτη) όπου έχει λειτουργήσει η δικτύωση επιχειρήσεων στον χώρο της γαστρονομίας (πχ δίκτυα οινοποιών, πιστοποιημένα εστιατόρια) και μπορούν να αποτελέσουν «οδηγό» για μια πιο εξειδικευμένη τοπική προσέγγιση αλλά και να πείσουν τους επιχειρηματίες να συμμετάσχουν σε μια τέτοια πρωτοβουλία
- Υπάρχουν τμήματα των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων στα νησιά τα οποία σχετίζονται με τις ανάγκες του προορισμού για την ανάπτυξη γαστρονομικού τουρισμού (πχ βιολογικής καλλιέργειας, περιβάλλοντος, δημοσίων σχέσεων).
- Υπάρχουν ήδη επιχειρηματίες οι οποίοι επενδύουν στην ποιότητα, τα τοπικά προϊόντα και την παραδοσιακή γαστρονομία οι οποίοι με τον συγκεκριμένο

τρόπο εξασφάλισαν την βιωσιμότητα και την αναβάθμιση των επιχειρήσεων τους εν μέσω της κρίσης, λειτουργώντας ως παράδειγμα

WEAKNESSES / ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ

- Η τοπική κουζίνα και τα τοπικά προϊόντα αποτελούν εξαίρεση στην προσφορά υπηρεσιών εστίασης σε ξενοδοχεία και εστιατόρια
- Η τοπική κουζίνα για να μπορέσει να θεωρηθεί αντιπροσωπευτικό δείγμα της Μεσογειακής Διατροφής θα πρέπει να εμπλουτιστεί από αναγνωρισμένα τοπικά χορτοφαγικά πιάτα με την βοήθεια των επαγγελματιών της εστίασης
- Σχεδόν ανύπαρκτη η παρουσία υπηρεσιών γαστρονομικού τουρισμού στον προορισμό, όμως τα μαθήματα τοπικής κουζίνας, επισκέψιμοι χώροι παραγωγής, οργανωμένες βραδιές οινογνωσίας και γευσιγνωσίας τοπικών προϊόντων κλπ
- Δεν υπάρχουν ώριμες συνεργασίες σε επίπεδο παραγωγών, επιχειρηματιών αλλά και φορέων
- Έλλειψη κουλτούρας συνεργασίας που δεν ευνοεί συλλογικές δράσεις και την δημιουργία επιχειρηματικών δικτύων
- Μικρός αριθμός παραγωγών τοπικών προϊόντων που όλοι σχεδόν δραστηριοποιούνται στην τοπική αγορά (με εξαίρεση την Κέρκυρα) που κάνει αδύνατη την δημιουργία οριζόντιων επιχειρηματικών δικτύων μεταξύ των άμεσα ανταγωνιστών
- Έλλειψη ηγετικών φυσιογνωμιών για την δημιουργία επιχειρηματικής συσπείρωσης σε όλα τα νησιά
- Έλλειψη γνώσης και καλών παραδειγμάτων στον τομέα της δικτύωσης επιχειρήσεων με αποτέλεσμα την αναποτελεσματική και απογοητευτική λειτουργία των υπαρχόντων δικτύων (για τα ήδη υπάρχοντα μέλη κυρίως)
- Έντονος τοπικισμός σε κάθε νησί με τάσεις εσωστρέφειας
- Κατά κύριο λόγο, πολύ χαμηλή παραγωγή τοπικών προϊόντων (σε ποσότητες)
- Έλλειψη γνώσεων σε βασικά θέματα παραγωγής τοπικών προϊόντων με αποτέλεσμα την παραγωγή, μεταποίηση και τυποποίηση πάρα πολλών προϊόντων που δεν είναι ιδιαίτερα ανταγωνιστικά στην ελληνική και διεθνή αγορά
- Έλλειψη βασικών επιχειρηματικών γνώσεων και δεξιοτήτων από τους μικρούς και μεσαίους επιχειρηματίες και απροθυμία για μάθηση και βελτίωση
- Χαμηλής ποιότητας εργατικό δυναμικό (σε επίπεδο γνώσεων, δεξιοτήτων, παραγωγικότητας και αποτελεσματικότητας) που έχει αντίκτυπο στην ποιότητα των προσφερόμενων προϊόντων και υπηρεσιών
- «Κουρασμένο» τουριστικό προϊόν και συνεχώς μειούμενη ανταγωνιστικότητα του μαζικού τουριστικού μοντέλου που επικρατεί ακόμα, κάτι που βάζει σε

κίνδυνο την ελκυστικότητα του προορισμού και προσελκύει χαμηλής ποιότητας και αγοραστικής δύναμης ταξιδιώτες

- Σταδιακή καθιέρωση του «all inclusive» στον τουρισμό που στοχεύει σε χαμηλής ποιότητας και αγοραστικής δύναμης πελάτες, δυσφημίζει τον τόπο, δεν χρησιμοποιεί τα τοπικά προϊόντα, μειώνει κατακόρυφα την πελατεία των περιφερειακών επιχειρήσεων (πχ εστιατόρια) ενώ τα χρήματα διοχετεύονται στο εξωτερικό απευθείας
- Νησιωτικότητα
- Μεγάλο κόστος των μεταφορών που κάνουν λιγότερο ανταγωνιστικά τα τοπικά προϊόντα που φεύγουν απ' τα νησιά
- Έλλειψη επαρκούς και αποτελεσματικής συνδεσιμότητας μεταξύ των νησιών για την μεταφορά πολιτών, επισκεπτών και προϊόντων ενδοπεριφερειακά
- Σχεδόν ανύπαρκτη η ανάδειξη της γαστρονομικής ταυτότητας των Επτανήσων στο branding του προορισμού (και των νησιών ξεχωριστά)
- Μη στοχευμένη τουριστική προβολή των Επτανήσων και των επιμέρους νησιών.

OPPORTUNITIES / ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ

- Οι τομείς στους οποίους προτείνεται βάση της «έξυπνης εξειδίκευσης» να δώσει έμφαση η ΠΙΝ είναι η γαστρονομία και ο τουρισμός
- Η νέα προγραμματική περίοδος σχεδιάζεται τώρα και υπάρχει η δυνατότητα να προβλεφτούν όλες οι απαραίτητες δράσεις για την ανάπτυξη του γαστρονομικού τουρισμού
- Αύξηση της ζήτησης διεθνώς για ποιοτικά τοπικά προϊόντα διατροφής και υπηρεσίες γαστρονομικού τουρισμού
- Αύξηση της ευαισθητοποίησης των καταναλωτών και των ταξιδιωτών για τον οικονομικό, περιβαλλοντικό και κοινωνικό αντίκτυπο των υπηρεσιών και προϊόντων που καταναλώνουν, το οποίο λειτουργεί για πολλές χώρες και ως βασικό κριτήριο αγοράς
- Οι τοπικοί επιχειρηματίες, έχοντας δει ότι άλλες περιοχές, σαν την Κρήτη και την Σαντορίνη, έχουν προχωρήσει δυναμικά και αποτελεσματικά στην ανάπτυξη του γαστρονομικού τουρισμού, επιθυμούν να γίνει αντίστοιχα μια σοβαρή πρωτοβουλία στα Επτάνησα
- Τα Επτάνησα διαθέτουν πολλά εμβληματικά προϊόντα (πχ κρασί, αλλαντικά, τυριά, παραδοσιακά γλυκά) τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την δημιουργία θεματικών τουριστικών διαδρομών (πχ «οι Δρόμοι των Επτανησιακών Γεύσεων»), καθώς και για τον εμπλουτισμό του τουριστικού χαρτοφυλακίου με υπηρεσίες ευεξίας, όπως spa οιοθεραπείας.

- Υπάρχει η δυνατότητα για την καθιέρωση κι άλλων τοπικών προϊόντων ως ΠΟΠ και ΠΓΕ στα νησιά
- Η προσφορά καλής τοπικής κουζίνας στους τουρίστες αποτελεί την ραχοκοκαλιά μιας ελκυστικής γαστρονομικής προσφοράς, κάτι που μπορεί να εξασφαλίσει ένα εγγυημένο Σήμα Ποιότητας της Περιφέρειας
- Η συνεχώς αυξανόμενη φήμη της Μεσογειακής Διατροφής και η αναγνώρισή της ως Παγκόσμια Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά από την Unesco, δίνει την ευκαιρία για την «τοποθέτηση» της Επτανησιακής διατροφής ως ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα της
- Μικρές αλλαγές στον ξενοδοχειακό κλάδο των Επτανήσων με την υιοθέτηση τοπικών προϊόντων και γεύσεων στην εστίαση (πχ με την μορφή μιας «Επτανησιακής Γωνιάς» στους μπουφέςδες) μπορούν να συμβάλουν τα μέγιστα στην γνωριμία των επισκεπτών με την τοπική γαστρονομία
- Διεθνώς πλέον χρησιμοποιείται ως βασικό εργαλείο για την βιώσιμη τοπική / περιφερειακή ανάπτυξη η καθιέρωση μιας ουσιαστικής διατομεακής συνεργασίας (Trisector Partnerships) μεταξύ δημοσίων φορέων, επιχειρήσεων και της κοινωνίας των πολιτών, με καλές πρακτικές διεθνώς που μπορούν να χρησιμοποιηθούν σαν οδηγοί για τις τοπικές πρωτοβουλίες
- Το συνεχώς αυξανόμενο επιχειρηματικό και κοινωνικό αδιέξοδο λόγω της οικονομικής κρίσης οδηγεί στην αναζήτηση νέων και βιώσιμων λύσεων και κάνει όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη πιο διαλλακτικά και ανοιχτά για συνεργασία
- Δεδομένου ότι ο σχεδιασμός της νέας προγραμματικής περιόδου βάση της «Εξυπνης Εξειδίκευσης» θα διοχετεύσει την χρηματοδότηση της έρευνας στους τομείς που είναι ανταγωνιστική η κάθε Περιφέρεια, η ΠΙΝ θα μπορεί να έχει ουσιαστική υποστήριξη στην ανάπτυξη της γαστρονομίας και του τουρισμού από τα τοπικά πανεπιστημιακά / ερευνητικά ιδρύματα
- Κάποια από τα παραδοσιακά τοπικά προϊόντα των Επτανήσων που δεν παράγονται / μεταποιούνται / τυποποιούνται / διακινούνται συστηματικά, θα μπορέσουν να επανέλθουν στο προσκήνιο και να αναβιώσουν σαν «παραδοσιακοί» τομείς παραγωγής (πχ σταφίδα, βότανα, σκόρδα Ερίσου)
- Οι τουρίστες που ενδιαφέρονται να κάνουν γαστρονομικό τουρισμό είναι πιο εύποροι και δαπανούν μεγάλο ποσοστό του ταξιδιωτικού προϋπολογισμού σε δραστηριότητες γαστρονομικού ενδιαφέροντος, ενώ οι βασικές χώρες προέλευσης των «γαστρο-τουριστών» περιλαμβάνονται και οι κυριότερες αγορές του τουρισμού των Επτανήσων. Η ένταξη της γαστρονομίας στο χαρτοφυλάκιο του νησιού θα διευκολύνει την διείσδυση στις καθιερωμένες αγορές δίνοντας άμεσα αποτελέσματα, ενώ θα εξασφαλίσει την εισροή επισκεπτών με υψηλή αγοραστική δύναμη.
- Το ελκυστικό τουριστικό χαρτοφυλάκιο γαστρονομικών προϊόντων των Επτανήσων θα προσελκύει όχι μόνο τους τουρίστες της γαστρονομίας αλλά ένα ευρύτερο ταξιδιωτικό κοινό που θα θέλουν να έχουν σχετικές εμπειρίες.

Δεδομένης της μεγάλης τουριστικής κίνησης της περιοχής, η ανάπτυξη του χαρτοφυλακίου του προορισμού θα έχει έτοιμο αγοραστικό κοινό εξασφαλίζοντας άμεση βιωσιμότητα για τις νέες υπηρεσίες / προϊόντα

- Ο ΣΕΤΕ πραγματοποιεί κάποιες μικροδράσεις για την διαδικτυακή προβολή της γαστρονομίας στον ελληνικό τουρισμό, δράση την οποία μπορούν να αξιοποιήσουν τα Επτάνησα άμεσα για να δείξουν ότι έχουν γαστρονομική παρουσία.

THREATS / ΑΠΕΙΛΕΣ

- Πολλές άλλες ανταγωνιστικές Περιφέρειες (εντός και εκτός Ελλάδας) έχουν μπει δυναμικά στην διαδικασία ανάδειξης της γαστρονομίας τους, ανάπτυξης του γαστρονομικού τουρισμού και καθιέρωσής τους ως γαστρονομικούς προορισμούς (πχ Κρήτη, Πελοπόννησος, Σαντορίνη, Κυκλάδες, Αίγινα, Κύπρος, Ισπανία, Γαλλία, Ιταλία)
- Μετά την αναγνώριση της Μεσογειακής Διατροφής ως Παγκόσμια Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά από την Unesco, πολλές περιοχές ήδη κεφαλαιοποιούν την φήμη αυτή και καθιερώνονται ως τα αντιπροσωπευτικότερα παραδείγματα της στην αντίληψη του καταναλωτικού κοινού - ειδικά μέρη που έχουν παραδοσιακά πιο μεγάλη και ποιοτική παραγωγή ελαιολάδου απ' τα Επτάνησα, όπως η Κρήτη και η Πελοπόννησος
- Η συνεχώς αυξανόμενη ανάπτυξη του «all inclusive» στον τουρισμό το οποίο σταδιακά θα μειώσει την ποιότητα του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος, την ελκυστικότητα και ανταγωνιστικότητα του προορισμού
- Έλλειψη συνεργατικών δομών (τυπικών και άτυπων δικτύων) – πλην ελάχιστων εξαιρέσεων – που να διευκολύνει την σύνδεση αγροτικού και τουριστικού τομέα
- Έλλειψη γνώσης σχετικά με την δημιουργία διατομεακών συνεργασιών (Trisector Partnerships) για την υλοποίηση των απαραίτητων συλλογικών διαβουλεύσεων, δράσεων και προσεγγίσεων για την ανάπτυξη του γαστρονομικού τουρισμού
- Έλλειψη ηγετικών προσωπικοτήτων που να μπορούν να αναλάβουν πρωτοβουλίες για την δημιουργία τοπικών συνεργασιών
- Πολυδιάσπαση της διοίκησης από τους φορείς της Πολιτείας στα Επτάνησα και έλλειψη κοινής ηγεσίας, οράματος και στρατηγικής για τον τόπο
- Έλλειψη μιας κεντρικής εθνικής πολιτικής για την ανάπτυξη του γαστρονομικού τουρισμού και την σύνδεση γαστρονομίας και τουρισμού.

Η ΑΝΤΙΛΗΨΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

Παρότι είναι διάχυτη η επιφυλακτικότητα της κοινωνίας για συλλογικές διαδικασίες, όπως ο σχεδιασμός ενός κοινού οράματος, η δημιουργία δικτύων ή ακόμα και η συμμετοχή σε απλές διαδικασίες όπως ημερίδες και συνεντεύξεις, κάτι βέβαια που αποτελεί χαρακτηριστικό και άλλων περιφερειών, μια επιπλέον δυσκολία που αντιμετωπίζουν τα Επτάνησα λόγω την νησιωτικότητας και πολυκεντρικότητάς τους είναι ότι υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός φορέων που δραστηριοποιούνται σε κάθε νησί, των οποίων η ηγετική παρουσία δεν είναι «ομοιόμορφη».

Δεν υπάρχει δηλαδή συνολικά στα Επτάνησα μια ισχυρή παρουσία κάποιας κατηγορίας φορέων που να δημιουργεί μια συσπείρωση και να μπορεί να λειτουργήσει ως καταλύτης της τοπικής ανάπτυξης – πχ της Περιφέρειας ή συνολικά των Επιμελητηρίων. Αυτό θα δημιουργήσει πρόβλημα και όσον αφορά τον σχεδιασμό των παρεμβάσεων σε επίπεδο Επτανήσων γιατί θα πρέπει να διατηρηθεί μια ισορροπία στην επιλογή τοπικών εταίρων ανάμεσα σε αυτούς που έχουν παρουσία τοπικά και θα έπρεπε να ληφθούν υπόψη για λόγους αρχής, και αυτούς που πραγματικά είναι δυναμικοί και αποτελεσματικοί. Παρότι ο μόνος θεσμός που θα μπορούσε να παίξει έναν κεντρικό συντονιστικό ρόλο είναι η Περιφέρεια, θα πρέπει σε αυτό το επίπεδο να βρει τις τοπικές ισορροπίες που δεν θα δημιουργήσουν εντάσεις μεταξύ των φορέων αλλά θα εξασφαλίζουν την αποτελεσματικότητα στην εφαρμογή των επιμέρους στρατηγικών και θα αξιοποιούν τοπικά όποιους φορείς έχουν την μεγαλύτερη επιρροή στην τοπική κοινωνία και ικανότητα για συσπείρωση.

ΚΕΝΤΡΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΓΑΣΤΡΟΝΟΜΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΠΙΝ

Παρακάτω αναλύονται οι βασικές κατηγορίες δράσεων που κρίνεται ότι θα πρέπει να αναπτύξει η ΠΙΝ για την αποτελεσματική σύνδεση του αγροτικού και του τουριστικού τομέα και την ανάπτυξη γαστρονομικού τουρισμού.

1. ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΓΑΣΤΡΟΝΟΜΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Εφόσον η Περιφέρεια επιθυμεί να χτίσει μια ουσιαστική σύνδεση μεταξύ του αγροτικού και του τουριστικού τομέα, θα πρέπει να δημιουργήσει ένα «ρεύμα» στο οποίο θα συμμετέχουν οι τοπικοί παραγωγοί και επιχειρηματίες (μαγαζάτορες, εστιατορες, ξενοδόχοι κλπ) και θα αγκαλιάζει τις τοπικές γεύσεις ως το διαφοροποιητικό χαρακτηριστικό των Επτανήσων.

Δεδομένου ότι αυτό το μοντέλο ανάπτυξης βασίζεται στην ζώσα γαστρονομική παράδοση και τις διατροφικές συνήθειες των κατοίκων των Επτανήσων και άρα εξαρτάται άμεσα απ' αυτούς και την τοπική «γαστρονομική τους περηφάνια», το βασικό αναπτυξιακό «εργαλείο» που θα χρειαστεί να χρησιμοποιήσει η Περιφέρεια θα είναι η δημιουργία και καθιέρωση μιας ουσιαστικής διατομεακής συνεργασίας, ή όπως την ονοματίζει η Ευρωπαϊκή Ένωση - «Εταιρική Σχέση» (Partnership), μεταξύ των φορέων της πολιτείας, των επιχειρηματιών και της κοινωνίας των πολιτών. Η εταιρική αυτή σχέση, ο οποία θα πρέπει να δημιουργηθεί με συντονισμό της Περιφέρειας, θα οδηγήσει στο να καταλήξουν οι εταίροι από κοινού σε ένα όραμα για τα Επτάνησα και να συναποφασίσουν για την υλοποίησή του.

Τον κεντρικό ρόλο που οφείλει να παίξει σε αυτή την διαδικασία η ΠΙΝ επιβάλλει το γεγονός ότι με την δημιουργία του θεσμού της αιρετής Περιφέρειας, αυτή αποτελεί πλέον τον αρμόδιο φυσικό διαχειριστή του πολιτιστικού πόρου «Επτανησιακή Διατροφή» και οφείλει να λειτουργήσει ως θεματοφύλακάς της, εξασφαλίζοντας την καταγραφή, διάδοση και διάσωσή της – κάτι το οποίο θα γίνει πιο αποτελεσματικά με την καθιέρωσή της ως αναπόσπαστο κομμάτι της τοπικής οικονομίας. Αυτό δεν μπορεί να το κάνει μόνη της αλλά οφείλει να συντονίσει την διαδικασία αυτή για την τοπική κοινωνία, οργανώνοντας διαβουλεύσεις με τα τοπικά ενδιαφερόμενα μέρη (stakeholders) για να ορίσουν από κοινού:

1. Το όραμα
2. Τις αρχές ανάπτυξης
3. Τις στρατηγικές
4. Τα επιμέρους έργα
5. Το χρονοδιάγραμμα
6. Τις πηγές χρηματοδότησης
7. Τις αρμοδιότητες
8. Την διαδικασία αξιολόγησης και αναπροσαρμογής της στρατηγικής.

Ένα πρώτο στάδιο της διαδικασίας αυτής έχει γίνει ήδη αυτό το φθινόπωρο λόγω της ζύμωσης που πραγματοποιήθηκε μέσα απ' τις 80 προσωπικές συνεντεύξεις σε Ζάκυνθο, Κεφαλονιά, Λευκάδα και Κέρκυρα. Κατά την διάρκεια των συνεντεύξεων συζητήθηκαν πολύ συγκεκριμένα θέματα, ιδέες, προκλήσεις και άλλες λεπτομέρειες σχετικά με τις προοπτικές για την ανάπτυξη του γαστρονομικού τουρισμού στα Επτάνησα. Οι κυρίαρχες απόψεις που εκφράστηκαν (σχεδόν από το σύνολο των συμμετεχόντων) ήταν ότι :

- η ανάπτυξη του γαστρονομικού τουρισμού στα Επτάνησα είναι μεγάλη ευκαιρία δεδομένων των τάσεων στις διεθνείς αγορές
- τα Επτάνησα και το κάθε νησί ξεχωριστά αποτελούν ιδανικούς προορισμούς για την ανάπτυξη μιας τέτοιας οικονομίας

- θα αποτελέσει λύση για πολλά απ' τα τοπικά προβλήματα των επιχειρηματιών (παραγωγών και τουρισμού)
- πρέπει να ληφθούν άμεσα σοβαρές πρωτοβουλίες για να προχωρήσει
- ο σχεδιασμός και η ανάπτυξη της πρωτοβουλίας θα πρέπει να γίνει με συμμετοχή των τοπικών επιχειρηματιών και με επαγγελματικούς όρους (σε συνεργασία με εξειδικευμένους επαγγελματίες, λαμβάνοντας υπόψη καλές πρακτικές από αλλού και όχι με την κατασπατάληση χρήματος)
- η διαδικασία της συνεργασίας και της δικτύωσης θα είναι δύσκολη αλλά είναι διατεθειμένοι να την δοκιμάσουν εφόσον είναι ξεκάθαροι οι όροι συνεργασίας και το αμοιβαίο όφελος απ' την συμμετοχή τους σε τέτοια σχήματα
- οι φορείς και τα Σήματα που θα στηθούν θα πρέπει να ελέγχονται και να είναι αξιοκρατικά για να έχουν αξία
- ότι η ΠΙΝ οφείλει να λάβει την πρωτοβουλία για τον συντονισμό του εγχειρήματος, χωρίς όμως να ελέγχει αυτή την διαδικασία και να υπαγορεύει τι θα γίνει
- για να γίνει αυτό με τρόπο αποτελεσματικό, θα πρέπει η ΠΙΝ να εξασφαλίσει πόρους (πχ απ' την επόμενη προγραμματική περίοδο) για το «στήσιμο» της πρωτοβουλίας και να εξασφαλίσει ότι η μελλοντική βιωσιμότητά της θα στηρίζεται σε ίδιους πόρους.

Είναι κρίσιμο η διαδικασία των διαβουλεύσεων να μην έχει αποκλειστικά τεχνοκρατικό, στεγνό και απρόσωπο χαρακτήρα δεδομένου ότι στόχος είναι η δημιουργία ενός κλίματος εμπιστοσύνης και συνεργασίας στο οποίο θα νοιώσουν οι συμμετέχοντες ότι μπορούν να εκφράσουν τις απόψεις, ιδέες και ενστάσεις τους σχετικά με τον σχεδιασμό που θα γίνει. Ιδανικά θα πρέπει να πραγματοποιηθούν διαβουλεύσεις στα εξής τρία επίπεδα (σπονδυλωτά):

1. **μεμονωμένες συναντήσεις και συνεντεύξεις** με επιχειρηματίες, εκπροσώπους φορέων, experts (πχ γνωστούς Σεφ, συγγραφείς βιβλίων). Οι συναντήσεις αυτές (κομμάτι των οποίων έχει ήδη πραγματοποιηθεί όπως προαναφέρθηκε) θα έχουν σαν στόχο την συλλογή πληροφοριών και όσο το δυνατόν πιο αυθεντικών απόψεων σχετικά με την υπάρχουσα κατάσταση, τις προκλήσεις, τις ευκαιρίες και την δυναμική που υπάρχει μεταξύ ατόμων, φορέων, επιχειρήσεων. Οι μεμονωμένες συνεντεύξεις θα εξασφαλίσουν μια βαθύτερη ενημέρωση γύρω απ' τα θέματα που πραγματικά είναι άμεσης προτεραιότητας καθώς και τις λεπτές ισορροπίες που υπάρχουν μεταξύ ατόμων και φορέων και αποτελούν πάντα το κυρίαρχο εμπόδιο σε πρωτοβουλίες συνεργασίας.
2. **άτυπες διαβουλεύσεις σε μικρές ομάδες** οι οποίες θα είναι είτε με συγκλίνουσες είτε με αντικρουόμενες απόψεις και συμφέροντα. Οι συναντήσεις αυτές θα έχουν σαν στόχο να δοκιμάσουν την δυναμική των μικρών ομάδων σε ένα ασφαλές και διαχειρίσιμο περιβάλλον (μικρής κλίμακας και άτυπες), μέσα απ' τις οποίες θα προκύψουν νέες ιδέες, οι πραγματικές

προθέσεις των συμμετεχόντων, καθώς και θα φανεί ποιες απ' τις αναπτυξιακές προτάσεις είναι ρεαλιστικές και εφαρμόσιμες. Η επιλογή των μελών για τις συγκεκριμένες διαβουλεύσεις θα γίνει κατά την διάρκεια υλοποίησης του έργου οπότε και θα αποκαλυφθούν οι δυναμικές μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων.

3. **τυπικές διαβουλεύσεις**, οι οποίες θα διεξαχθούν μετά την υλοποίηση των άτυπων μεμονωμένων και ομαδικών συναντήσεων. Και σε αυτήν την περίπτωση ο αριθμός των συγκεκριμένων διαβουλεύσεων δεν μπορεί να προβλεφθεί από τώρα καθώς θα εξαρτηθεί από τις τοπικές ισορροπίες και μπορεί να περιλαμβάνει μια σε κάθε ένα απ' τα νησιά ή μια τελική στην Κέρκυρα, που θα λειτουργήσει με την μορφή «ολοκλήρωσης» κάποιων διαδικασιών (πχ οριστικοποίησης της στρατηγικής για την ανάπτυξη του γαστρονομικού τουρισμού). Στόχος των τυπικών διαβουλεύσεων είναι να υπάρξει μια σχετικά καθοδηγούμενη αναπτυξιακή συζήτηση που θα βασιστεί στα ευρήματα της μέχρι στιγμής έρευνας και θα διερευνά τις πραγματικές προθέσεις των τοπικών ενδιαφερόμενων μερών για την πιο συστηματική ανάπτυξη του γαστρονομικού τουρισμού στο νησί και την προοπτική δημιουργίας δικτύων.

2. ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΦΟΡΕΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΓΑΣΤΡΟΝΟΜΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΑ ΕΠΤΑΝΗΣΑ

Για την σύνδεση της τοπικής παραγωγής (γαστρονομίας) με τον τουρισμό είναι απαραίτητο να υπάρξει κάποιος κεντρικός φορέας (ή Τμήμα) που θα αφορά όλα τα Επτάνησα και θα μπορεί να συντονίζει όλες τις απαραίτητες δράσεις για τον σχεδιασμό, την ανάπτυξη και την προβολή του νέου προϊόντος, στο οποίο για συντομία θα αναφερόμαστε ως «γαστρονομικό τουρισμό» (σε αυτό εντάσσονται όλες οι δράσεις που υπάγονται στην σύνδεση αγροτικού τομέα με τον τουριστικό).

Τα πεδία δραστηριότητας του φορέα θα είναι τα εξής:

1. Προστασία του πολιτιστικού πόρου «Επτανησιακή Γαστρονομία» μέσα απ' την καταγραφή, διάσωση και διάδοση των τοπικών γαστρονομικών προϊόντων, συνταγών, παραδόσεων και εξελίξεων στα Επτάνησα και σε κάθε νησί ξεχωριστά
2. Συντονισμός της ανάπτυξης, αναβάθμισης, οργάνωσης, πιστοποίησης και προώθησης της παραγωγής, μεταποίησης & τυποποίησης τοπικών προϊόντων διατροφής
3. Ένταξη, ανάδειξη και προώθηση των τοπικών προϊόντων και της παραδοσιακής κουζίνας στο τουριστικό προϊόν των Επτανήσων μέσα απ' τα

εστιατόρια και τα ξενοδοχεία, την δημιουργία υπηρεσιών γαστρονομικού τουρισμού, την πιστοποίηση της ποιότητας της τοπικής γαστρονομίας και την προώθηση / καθιέρωση της γαστρονομίας ως ανταγωνιστικό και διαφοροποιητικό στοιχείο του Επτανησιακού τουριστικού προϊόντος.

4. Συντονισμός των δράσεων μεταξύ των φορέων της Πολιτείας για την διευκόλυνση και υποστήριξη των παραγωγών και επιχειρηματιών του τουρισμού που θέλουν να αναπτύξουν την «γαστρονομική επιχειρηματικότητα», την καινοτομία και την εξωστρέφεια.

Δεδομένου ότι τα πεδία δραστηριότητας του φορέα συνδυάζουν την παραγωγή των τοπικών προϊόντων αλλά και τον τουρισμό / εστίαση, ο φορέας θα πρέπει να λάβει μια μορφή που θα συνδυάζει τις λειτουργίες μιας **Αγροδιατροφικής Σύμπραξης** με αυτές ενός τουριστικού **Οργανισμού Διαχείρισης Προορισμού** (Destination Management Organization).

Δομή φορέα

Θα πρέπει να διερευνηθεί ποια είναι η ιδανικότερη μορφή την οποία θα πρέπει να λάβει ο φορέας, αφού ληφθούν υπόψη οι υπάρχοντες περιορισμοί (πχ η επικρατούσα τάση για «κλείσιμο» κρατικοδίαιτων φορέων σε όλη την χώρα που κάνει απαγορευτική σχεδόν την δημιουργία νέων), καθώς και οι τοπικές ιδιαιτερότητες / ευκαιρίες που ίσως υπάρχουν (πχ ύπαρξη κάποιου φορέα που στην παρούσα φάση είναι ανενεργός και θα μπορούσε με μια τροποποίηση να λειτουργήσει ως φορέας ανάπτυξης γαστρονομικού τουρισμού).

Στην διαδικασία επιλογής της ιδανικής δομής για τον φορέα θα παίζει πολύ σημαντικό ρόλο η στρατηγική που σκοπεύει να υλοποιήσει η ΠΙΝ στον αγροτικό τομέα και αν προγραμματίζει την δημιουργία κάποιου φορέα ή τμήματος που θα έχει τις αρμοδιότητες που έχουν περιγραφεί παραπάνω (αναφορικά με την αγροτική παραγωγή). Στόχος εδώ είναι η αποφυγή αλληλοεπικάλυψης αρμοδιοτήτων και δράσεων και η επίτευξη της πλέον αποτελεσματικής συνεργασίας και συμπληρωματικής λειτουργίας.

Η μετοχική σύνθεση του φορέα δεν χρειάζεται να είναι αποκλειστικά από κρατικούς φορείς, είναι σημαντικό όμως να υπάρχει έντονη και ουσιαστική στήριξη απ' την Περιφέρεια, καθώς και να υπάρχει η δυνατότητα να γίνονται στον νέο φορέα αναθέσεις συγκεκριμένων έργων (πχ δημιουργίας Σήματος Ποιότητας για την ΠΙΝ, υλοποίηση προγράμματος προβολής γαστρονομικού τουρισμού). Ανεξάρτητα με τον τύπο του φορέα, είναι δεδομένο ότι η λειτουργία του θα γίνεται σε συντονισμό και με την πλήρη υποστήριξη των τμημάτων με αρμοδιότητες Αγροτικής Ανάπτυξης και Τουριστικής Προβολής της ΠΙΝ (αυτό θα επιτρέψει στον φορέα να λειτουργήσει

με μικρότερες ανάγκες σε στελέχωση και θα εξασφαλίσει βιωσιμότητα). Η έκταση στην οποία θα συμμετέχουν στο μετοχικό σχήμα συλλογικοί επιχειρηματικοί φορείς (συνεταιρισμοί, επιμελητήρια, ομάδες παραγωγών, δίκτυα) ή και μεμονωμένοι επιχειρηματίες είναι αντικείμενο προς διερεύνηση και θέμα το οποίο θα πρέπει να συζητηθεί κατά την διάρκεια των πιο συστηματικών διαβουλεύσεων με την τοπική κοινωνία.

Στη περίπτωση που δεν είναι δυνατή η δημιουργία ενός ξεχωριστού φορέα, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη η πιθανότητα λειτουργίας κάποιου εξειδικευμένου τμήματος εντός της ΠΙΝ με το συγκεκριμένο αντικείμενο, στο οποίο θα πρέπει να απασχοληθούν άτομα από τις υπηρεσίες με αρμοδιότητες Αγροτικής Ανάπτυξης και Τουριστικής Προβολής. Η συγκεκριμένη λύση δεν ενδείκνυται καθώς για να πετύχει μια τέτοια πρωτοβουλία σε αυτήν θα πρέπει να κατέχουν τις κεντρικές θέσεις επαγγελματίες, που θα έχουν τεχνογνωσία, επαφές, δεξιότητες και ρυθμούς εργασίας της ελεύθερης αγοράς. Δεδομένων των συνεχών περικοπών στα έσοδα της τοπικής αυτοδιοίκησης, το λιγοστό προσωπικό ήδη είναι φορτωμένο με αρμοδιότητες πολύ περισσότερες απ' αυτές που θα μπορούσε να φέρει εις πέρας αποτελεσματικά και η απασχόλησή του σε έναν νέο τομέα πιθανώς να ήταν αδύνατη ή αναποτελεσματική. Τέλος μια τέτοια επιλογή είναι πολύ πιθανό να ληφθεί ως αρνητική εξέλιξη από τους ίδιους τους επιχειρηματίες, που θα απογοητευτούν εξ αρχής και δεν θα συμμετάσχουν αποτελεσματικά, θέτοντας σε κίνδυνο όλο το εγχείρημα.

3. ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΠΙΚΟΥ ΣΗΜΑΤΟΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

Για την αποτελεσματική ανάπτυξη του γαστρονομικού χαρτοφυλακίου των Επτανήσων και την εξασφάλιση μιας σταθερής και ποιοτικής προσφοράς γαστρονομικών προϊόντων, υπηρεσιών και εμπειριών, προτείνεται η δημιουργία ενός τοπικού Σήματος το οποίο θα εγγυάται την προέλευση και ποιότητα των προϊόντων και των υπηρεσιών εστίασης προστατεύοντας και θα ενισχύοντας την φήμη της τοπικής γαστρονομίας και του προορισμού συνολικά. Για την ανάπτυξη της συγκεκριμένης πρωτοβουλίας θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι εμπειρίες απ' την εφαρμογή (και σε πολλές περιπτώσεις αποτυχία) αντίστοιχων Σημάτων στην Ελλάδα και το εξωτερικό, με μεγαλύτερη έμφαση στην δομή και φιλοσοφία των Σημάτων της Περιφέρειας Κρήτης τα οποία είναι τα μόνα τα οποία μέχρι αυτή την στιγμή είναι λειτουργικά.

Είναι ξεκάθαρο ότι η πιο λειτουργική μορφή για το Σήμα Ποιότητας των Επτανήσων θα είναι η εξής:

- Το Σήμα θα είναι εθελοντικό και θα μπορούν αν το διεκδικήσουν όλοι οι τοπικοί επιχειρηματίες που δραστηριοποιούνται στην γεωγραφική περιοχή των Επτανήσων
- Για αρχή προτείνεται να έχει δυο αντικείμενα πιστοποίησης – τα τοπικά προϊόντα και τις επιχειρήσεις που προσφέρουν τοπική κουζίνα. Ένα άλλο αντικείμενο πιστοποίησης που ίσως να ήταν εύκολα εφαρμόσιμο και πρέπει να διερευνηθεί περεταίρω είναι για καταστήματα πώλησης τοπικών προϊόντων. Σε μετέπειτα στάδιο και αφού δοκιμαστούν και πετύχουν τα συγκεκριμένα Σήματα στην αγορά, μπορούν να ξεκινήσουν συζητήσεις για την δημιουργία Σημάτων που θα αφορούν περιβαλλοντική λειτουργία, παροχή υπηρεσιών φιλοξενίας κλπ.
- Θα έχει δε, δυο επίπεδα λειτουργίας:
  1. σε πρώτο επίπεδο θα είναι τα Επτάνησα σαν Σήμα «ομπρέλα» που θα δηλώνουν ότι πιστοποιείται το terroir (η «γεύση του τόπου») της Περιφέρειας, μια περιφερειακή ποιότητα
  2. σε δεύτερο επίπεδο θα είναι το κάθε νησί το οποίο θα έχει το δικό του διακριτό Σήμα, πιστοποιώντας τα δικά του προϊόντα και γεύσεις.
- Τα Σήματα θα είναι ενιαία (ένα για προϊόντα, ένα για εστιατόρια κοκ) και χωρίς διαβαθμίσεις (πχ χρυσό, αργυρό, χάλκινο) μέχρις ότου πιστοποιηθεί μια κρίσιμη μάζα επιχειρήσεων οπότε και μπορεί να διερευνηθεί αν υπάρχει η ανάγκη περεταίρω κατηγοριοποίησης των για να ξεχωρίσουν αυτά που προσφέρουν κάτι παραπάνω ή έχουν κάποια ιδιαιτερότητα (πχ βιολογικά προϊόντα, τοπικές ποικιλίες)
- Η σειρά με την οποία θα γίνει η ανάπτυξη των Σημάτων θα είναι: αρχικά το Σήμα για την τοπική κουζίνα, στην συνέχεια το σήμα για τα καταστήματα πώλησης τοπικών προϊόντων (αν αποφασιστεί να δημιουργηθεί στην πρώτη φάση) και ταυτόχρονα θα ξεκινήσει η διερεύνηση των Σημάτων για τα τοπικά προϊόντα που θα είναι μια διαδικασία πιο αργή και συστηματική, λόγω της πολυπλοκότητας του αντικειμένου που πιστοποιείται.
- Τα Σήματα θα πρέπει να αποδίδονται από έναν φορέα πιστοποίησης ο οποίος θα λειτουργεί βάση του προτύπου EN 45011, και θα εγγυάται ότι η διαδικασία γίνεται με αμεροληψία και τεκμηριωμένη επάρκεια. Με αυτό τον τρόπο εξασφαλίζεται η αξία και το κύρος των Σημάτων και το ενισχύεται το brand των Επτανήσων. Η πιστοποίηση μπορεί να γίνει είτε από εξωτερικό φορέα με τον οποίο θα συνεργαστεί η ΠΙΝ και θα φροντίσει να πραγματοποιεί τις πιστοποιήσεις με ένα συγκεκριμένο κόστος ανά επιχείρηση, είτε να δημιουργηθεί ένα ευέλικτο τμήμα πιστοποίησης εντός του φορέα γαστρονομικού τουρισμού που θα λειτουργεί με εξωτερικούς συνεργάτες. Η λύση για το θέμα της πιστοποίησης θα ληφθεί μετά από διαβούλευση καθώς είναι σημαντικό να αντικατοπτρίζει την εμπιστοσύνη που θα πρέπει να

νοιώθουν απέναντι στην διαδικασία οι επιχειρηματίες που θα κληθούν να λάβουν το Σήμα.

- Η πιστοποίηση θα έχει κόστος το οποίο θα καλύπτει – τουλάχιστον – τα έξοδα διεξαγωγής της πιστοποίησης και όλων των απαραίτητων ελέγχων, καθώς και μέρος των λειτουργικών εξόδων του φορέα. Η καθιέρωση τιμής για την πιστοποίηση των επιχειρήσεων θα εξασφαλίσει:
  1. την βιωσιμότητα του φορέα και την συνέχιση της πρωτοβουλίας
  2. την προσέλκυση επιχειρηματιών που κάνουν σοβαρή δουλειά και αναγνωρίζουν ότι η επένδυση στην πιστοποίηση θα ΕΠΙΒΕΒΑΙΩΣΕΙ και θα επικοινωνήσει την ποιότητα που προσφέρουν και τους διαφοροποιεί απ' τον ανταγωνισμό
  3. την εντύπωση ότι είναι ένα σοβαρό Σήμα με αξία η οποία αντικατοπτρίζεται στην τιμή απόκτησής του και όχι ένα ακόμα χρηματοδοτούμενο «κόσμημα» που δεν θα είναι αναγνωρίσιμο μετά από 1 χρόνο
  4. την αποχή απ' την διαδικασία επιχειρηματιών που δεν έχουν την ποιότητα ως επαγγελματική αρχή τους, άρα δεν αντιλαμβάνονται την αξία της επένδυσης σε ένα Σήμα, και οι οποίοι το πιο πιθανό ήταν να δημιουργούσαν προβλήματα στις πιστοποιήσεις (είναι δεδομένο ότι επιχειρηματίες με τέτοια φιλοσοφία βασίζουν τις αποφάσεις τους πάνω στο κόστος και θα έχουν πάντα προβλήματα στην εφαρμογή των προδιαγραφών που θα απαιτούν την χρήση τοπικών υλικών κλπ)
  5. την δημιουργία μιας κρίσιμης μάζας πραγματικά ποιοτικών επιχειρήσεων που θα αποκτήσουν το σήμα και οι οποίες θα καθιερώσουν τα ελάχιστα «στάνταρντ» για την συμμετοχή στην συγκεκριμένη διαδικασία, ανεβάζοντας τον πήχη και για τους επόμενους.

Σχετικά με την πιστοποίηση των εστιατορίων, αυτή κρίνεται ότι είναι κρίσιμη και λαμβάνει προτεραιότητα ως δράση γιατί αποτελεί το πιο αποτελεσματικό εργαλείο για την στροφή του επιχειρηματικού κόσμου στις τοπικές παραδοσιακές κουζίνες. Αυτό συμβαίνει γιατί σε περιοχές στις οποίες η τοπική γαστρονομική παράδοση δεν έχει τύχει συστηματικής προβολής και διευρυμένης αναγνώρισης – όπως στα Επτάνησα - δεν υπάρχουν οικονομικά κίνητρα που να δικαιολογούν μια τέτοια επιχειρηματική στροφή. Η ύπαρξη ενός Σήματος το οποίο θα προβάλλεται τοπικά και διεθνώς και θα αναδεικνύει τα Επτάνησα και τις ιδιαίτερες κουζίνες των νησιών του θα ωθεί τους ταξιδιώτες να το αναζητούν για να δοκιμάσουν τις αυθεντικές τοπικές γεύσεις, θα δημιουργήσει επαρκή ζήτηση και οικονομικά κίνητρα για τους ντόπιους που με την σειρά τους θα δημιουργήσουν μια κρίσιμη μάζα επιχειρήσεων που θα μπορέσουν να υποστηρίξουν και να προσφέρουν το νέο γαστρονομικό τουριστικό προϊόν.

Διαδικασία ανάπτυξης Σήματος

Η ανάπτυξη του Σήματος θα πρέπει να γίνει μετά από πρωτοβουλία της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων και μέσα από μια εντατική διαδικασία διαβούλευσης που θα πραγματοποιηθεί με την υποστήριξη του φορέα γαστρονομικού τουρισμού. Στην διαδικασία της διαβούλευσης θα πρέπει να συμμετέχουν όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη (stakeholders), ανάλογα με το αντικείμενο πιστοποίησης – εκπρόσωποι παραγωγών, σύλλογοι εστιατόρων, ξενοδόχοι, Σεφ, γνώστες της τοπικής γαστρονομίας, υπεύθυνοι υγειονομικών ελέγχων κα. Ανάλογα με το πόσο σωστά οργανωμένες, δομημένες και παραγωγικές είναι οι συναντήσεις εργασίας των ομάδων που θα κάνουν τις διαβουλεύσεις, η δημιουργία των Σημάτων μπορεί να πάρει από μερικούς μήνες μέχρι το πολύ έναν χρόνο (αυτό σε περίπτωση που κανείς δεν συντονίζει ουσιαστικά την διαδικασία).

Την οριστικοποίηση των προδιαγραφών από τις διαβουλεύσεις θα ακολουθήσει:

1. το «στήσιμο» της διαδικασίας πιστοποίησης (είτε μέσω ενός εξωτερικού φορέα είτε δημιουργώντας ένα τμήμα πιστοποίησης εντός του φορέα γαστρονομικού τουρισμού, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω)
2. η κοστολόγηση των υπηρεσιών πιστοποίησης
3. ο σχεδιασμός του λογότυπου / των λογοτύπων για το Σήμα, για κάθε νησί
4. η διοργάνωση εκδηλώσεων σε κάθε νησί για την παρουσία του Σήματος (launch event)
5. η στοχευμένη προσέγγιση επιχειρηματιών που τηρούν τις προδιαγραφές και θα μπορούσαν να αναζητήσουν την πιστοποίηση
6. η εκκίνηση των πιστοποιήσεων
7. η αναθεώρηση των προδιαγραφών βάση των προβλημάτων που μπορεί να αντιμετωπιστούν στην εφαρμογή του Σήματος στην πράξη.

4. ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΓΑΣΤΡΟΝΟΜΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΟΥ ΤΩΝ ΕΠΤΑΝΗΣΩΝ

Στόχος της συγκεκριμένης δράσης είναι η διαμόρφωση του γαστρονομικού τουριστικού προϊόντος των Επτανήσων, όλων δηλαδή των σχετικών προσφερόμενων προϊόντων και υπηρεσιών.

Τα βήματα για την δημιουργία του ποιοτικού γαστρονομικού τουριστικού χαρτοφυλακίου είναι:

1. Ο εντοπισμός και η καταγραφή της γαστρονομικής προσφοράς – προϊόντων τοπικών ποικιλιών, υπηρεσιών γαστρονομικού τουρισμού, φορέων, μελετών, βιβλίων μαγειρικής κοκ - που μπορεί να ενταχθούν στο γαστρονομικό χαρτοφυλάκιο
2. Ο εντοπισμός όλων των τοπικών επιχειρήσεων και φορέων που προσφέρουν ποιοτικές γαστρονομικές εμπειρίες, ανά νησί

3. Η αναβάθμιση της γαστρονομικής προσφοράς μέσα από έμπρακτη υποστήριξη των επιχειρήσεων που επιθυμούν να προσφέρουν ποιοτικές υπηρεσίες και προϊόντα που σχετίζονται με τον γαστρονομικό τουρισμό (εστίαση, μαθήματα τοπικής κουζίνας, μαγειρικές επιδείξεις, γευσιγνωσίες, επισκέψεις σε χώρους παραγωγής κλπ) και την δημιουργία εξειδικευμένων χώρων (πχ Οινολογικό Μουσείο, Κέντρο Επτανησιακής Γαστρονομίας)
4. Ο σχεδιασμός και η δημιουργία γαστρονομικών διαδρομών σε κάθε νησί που θα προωθήσουν το την επίσκεψη των τουριστών σε σημεία γαστρονομικού ενδιαφέροντος.

Παρακάτω αναλύονται περισσότερο κάποιες απ' αυτές τις δράσεις.

1. Δημιουργία Επτανησιακού Γαστρονομικού Εδεσματολογίου

Το Τοπικό Γαστρονομικό Εδεσματολόγιο θα έχει τη μορφή Βάσης Δεδομένων με τοπικά προϊόντα, τοπικά πιάτα και συνταγές που θεωρούνται παραδοσιακά των Επτανήσων (και του κάθε νησιού ξεχωριστά). Με αυτόν τον τρόπο θα παραχθεί πολύτιμο αρχειακό υλικό στο οποίο θα πρέπει να στηριχθεί και μια διαδικτυακή βάση δεδομένων που θα παρέχει την σχετική πληροφόρηση σε ντόπιους και επισκέπτες, σχετικά με τον συνδυασμό των τοπικών προϊόντων και τους διαφορετικούς τρόπους μαγειρέματος, την εποχικότητα των πιάτων, καθώς και τη γεωγραφική «καταγωγή» τους, καταγράφοντας και κάνοντας διαθέσιμο στις επόμενες γενιές ένα σημαντικό κομμάτι του τοπικού Διατροφικού Πολιτισμού.

2. Δημιουργία γαστρονομικών διαδρομών

Οι Γαστρονομικές διαδρομές των Επτανήσων θα αποτελούν τουριστικές διαδρομές που θα σχεδιαστούν σε κάθε νησί και θα συνδέουν μεταξύ τους επιχειρήσεις και σημεία που σχετίζονται με την γαστρονομία του εκάστοτε νησιού και τα οποία θα μπορούν να επισκεφθούν οι ταξιδιώτες, πχ πιστοποιημένα εστιατόρια, επισκέψιμα ελαιοτριβεία, τυροκομεία, μνημειακά ελαιόδεντρα και επιχειρήσεις που διοργανώνουν μαθήματα τοπικής Κουζίνας, παντοπωλεία με τοπικά προϊόντα. Η δημιουργία των συγκεκριμένων διαδρομών θα βοηθήσει στην διαμόρφωση τουριστικών πακέτων και θεματικών διαδρομών για όσους θέλουν να κάνουν γαστρονομικό τουρισμό στα Επτάνησα, και θα παρουσιάζει τα στοιχεία και τις πληροφορίες σχετικά με την τοποθεσία, τα προσφερόμενα προϊόντα και υπηρεσίες και το κόστος τους, το ωράριο λειτουργίας κ.α., με τέτοιο τρόπο που να είναι εύκολα προσβάσιμα και να διευκολύνουν τους επισκέπτες και τους τουριστικούς πράκτορες. Δεδομένου του μικρού μεγέθους των νησιών οι διαδρομές δεν θα είναι θεματικές (πχ μόνο Δρόμοι Κρασιού ή Δρόμοι Ελαιολάδου) αλλά θα συμπεριλαμβάνουν όλες τις κατηγορίες των «σημείων γαστρονομικού ενδιαφέροντος». Αφού δημιουργηθούν οι διαδρομές και παραχθεί και αντίστοιχο διαφημιστικό υλικό για τους επισκέπτες, στόχος είναι αυτές να προωθηθούν ως

«τουριστικά πακέτα» στους Έλληνες και ξένους τουριστικούς πράκτορες που δραστηριοποιούνται στα Επτάνησα.

3. Δημιουργία και λειτουργία Κέντρων Επτανησιακής Γαστρονομίας

Για την προώθηση του γαστρονομικού τουρισμού στα Επτάνησα είναι απαραίτητη η ανάπτυξη νέων εξειδικευμένων και ποιοτικών τουριστικών υπηρεσιών και η καθιέρωση αποτελεσματικών δικτύων προβολής, μέσα απ' τα οποία θα μπορούσε να δοθεί κατάλληλη πληροφόρηση στα ενδιαφερόμενα μέρη. Στα πλαίσια αυτά, κρίνεται πρωταρχικής σημασίας η δημιουργία του Κέντρων Επτανησιακής Γαστρονομίας σε κάποια απ' τα νησιά (ιδανικά σε όλα). Οι εξειδικευμένες αυτές δομές θα είναι αφιερωμένες προβολή της πλούσιας γαστρονομικής παράδοσης αλλά και συγκεκριμένων τοπικών προϊόντων, όπως είναι το κρασί, το ελαιόλαδο, τα τυριά. Οι χώροι αυτοί θα μπορούν να έχουν την ίδια φιλοσοφία και δομή αλλά να εξειδικεύονται ανάλογα με την περιοχή στην οποία είναι χωροθετημένα, αναδεικνύοντας κυρίως τα τοπικά προϊόντα και ιδιαίτερες γαστρονομικές παραδόσεις και συνταγές. Στόχος είναι στους χώρους αυτούς να προσφέρεται ξενάγηση σε μια διαδραστική έκθεση, δυνατότητα γευσιγνωσίας και οινογνωσίας, διαφημιστικά φυλλάδια απ' όλες τις επιχειρήσεις που ασχολούνται στον τομέα του γαστρονομικού τουρισμού και ιδανικά να διοργανώνονται κατά καιρούς επιδείξεις και μαθήματα τοπικής κουζίνας.

4. Εμπλουτισμός θεματικών γιορτών και εκδηλώσεων με τοπικά προϊόντα

Κατά την διάρκεια του χρόνου, και κυρίως κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, διοργανώνονται σε διάφορες περιοχές των Επτανήσων πολιτιστικές εκδηλώσεις και γιορτές οι οποίες είναι συνδεδεμένες με τοπικά προϊόντα. Στο εξωτερικό, λόγω της αύξησης της βαρύτητας που αποκτά η γαστρονομία, οι γιορτές τοπικών προϊόντων αναβαθμίζονται και αποτελούν κατεξοχήν πόλο προσέλκυσης για ντόπιους και επισκέπτες που θέλουν να γνωρίσουν, να γευτούν και να αγοράσουν τα προϊόντα αυτά. Επομένως μια δράση που μπορεί εύκολα να διοργανωθεί είναι ο εμπλουτισμός των ήδη υπαρχόντων πολιτιστικών θεσμών με προσεγγμένες εκθέσεις τοπικών προϊόντων και η αναβάθμιση των καθιερωμένων γιορτών τοπικών προϊόντων για να είναι πιο φιλικές προς τους επισκέπτες.

5. Διοργάνωση διαγωνισμών τοπικής κουζίνας και βραβείων για τοπικούς παραγωγούς

Μια πολύ διαδεδομένη δράση η οποία θα βάλει τους τοπικούς επιχειρηματίες σε μια διαδικασία ευγενούς άμιλλας και θα ενδυναμώσει το ενδιαφέρον για την υιοθέτηση της τοπικής κουζίνας και των προϊόντων, είναι η διοργάνωση με την υποστήριξη της Περιφέρειας:

1. διαγωνισμών τοπικής κουζίνας (για επαγγελματίες μαγείρους / Σεφ, φοιτητές μαγειρικών σχολών, νοικοκυρές, επιχειρηματίες εστιατορες, παιδιά)

2. βραβείων για παραγωγούς προϊόντων που αναδεικνύουν την τοπική γαστρονομία με όρους ποιότητας, δημιουργικότητας (νέες συνταγές), αισθητικής (συσκευασία), καινοτομίας (πχ καινοτομική διαδικασία παραγωγής ή τυποποίησης), κοινωνικού αντίκτυπου (πχ απασχόληση ατόμων από μειονεκτικές ομάδες στην επιχείρησης ή τοπική φιλανθρωπική δράση).

5. ΠΡΟΒΟΛΗ & ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Πέραν της στρατηγικής που αφορά στην ανάπτυξης των προϊόντων και των υπηρεσιών γαστρονομικού τουρισμού, το δεύτερο μεγάλο σκέλος της συγκεκριμένης πρωτοβουλίας αποτελεί η προβολή και η επικοινωνία της γαστρονομίας και των προϊόντων και υπηρεσιών που είναι διαθέσιμα τοπικά.

Πρωταρχικής σημασίας είναι η ανάπτυξη της Επτανησιακής γαστρονομίας ως brand, το οποίο θα πρέπει να γίνει σε συνεργασία με επαγγελματίες της διαφήμισης και της επικοινωνίας, θα την κάνει αναγνωρίσιμη και θα αναδεικνύει την ιδιαιτερότητά της. Είναι σημαντικό το γαστρονομικό brand των Επτανήσων να συνάδει με την πραγματική γαστρονομική ταυτότητα του νησιού, δηλαδή αυτά που παράγονται, πωλούνται και καταναλώνονται τοπικά, και με αυτόν τον τρόπο να αναδείξει την γαστρονομία ως νέο τουριστικό πόρο του προορισμού. Δυστυχώς στην παρούσα φάση αυτό δεν γίνεται καθόλου λόγω της έμφασης που δίνεται στην τουριστική προβολή στην ανάδειξη των Επτανήσων ως προορισμό «ήλιου και θάλασσας», όπως έχουν καθιερωθεί. Αντίστοιχα τα τοπικά προϊόντα, δεν χαίρουν συστηματικής και στοχευμένης ανάδειξης από την τοπική αυτοδιοίκηση και τα επιμελητήρια (εκτός κάποιων συγκεκριμένων έργων που υλοποιούνται κατά καιρούς και χωρίς συνέχεια), ενώ λόγω της έλλειψης συνεργασίας μεταξύ των παραγωγών δεν υπάρχει η δυνατότητα ουσιαστικής προβολής των προϊόντων.

Σημαντικό για την προβολή της γαστρονομικής ταυτότητας του προορισμού είναι η δημιουργία ενός marketing mix το οποίο θα συμπεριλαμβάνει μια σειρά από συμπληρωματικά εργαλεία μάρκετινγκ για μέγιστο αποτέλεσμα.

Επιγραμματικά οι επιμέρους ενέργειες ενός ικανοποιητικού επικοινωνιακού προγράμματος είναι οι παρακάτω:

1. Παραγωγή κειμένων
2. Δημιουργία φωτογραφικού αρχείου
3. Δημιουργία διαδικτυακής πύλης (portal)
4. Δημιουργία και διαχείριση προφίλ σε κοινωνικά δίκτυα
5. Παραγωγή γαστρονομικού οδηγού και άλλων εντύπων
6. Ενέργειες δημοσιότητας
7. Παραγωγή newsletters
8. Φιλοξενία δημοσιογράφων, τηλεοπτικών συνεργείων & επαγγελματιών του τουρισμού.

9. Συνεργασία με τουριστικούς πράκτορες για την προώθηση του γαστρονομικού χαρτοφυλακίου των Επτανήσων.

Κρίσιμα για την φάση αυτή είναι:

1. η χρήση του διαδικτύου ως το βασικό εργαλείο προβολής. Δεδομένης της οικονομικής στενότητας και των συνεχόμενων αλλαγών στον τρόπο με τον οποίο οι καταναλωτές και οι ταξιδιώτες ενημερώνονται, κρίνεται πρωταρχικής σημασίας η αξιοποίηση στο μέγιστο των δυνατοτήτων που δίνει το διαδίκτυο (ιστοσελίδα, google adwords κλπ) και τα εργαλεία κοινωνικής δικτύωσης (facebook, twitter, tripadvisor κλπ).
2. η δημιουργία περιεχομένου (content) υψηλής ποιότητας (κειμένων, φωτογραφιών, βίντεο, χαρτών, βάσεων δεδομένων κα) για έντυπα και ηλεκτρονικά μέσα επικοινωνίας και προβολής. Η δράση αυτή δημιουργεί από μόνη της εκτεταμένη δωρεάν προβολή μέσω της αναδημοσίευσης σε μέσα τρίτων, και μάλιστα ασύγκριτα μεγαλύτερη από αυτήν που δημιουργούν οι παραδοσιακοί και ιδιαίτερα δαπανηροί τρόποι προβολής όπως η διαφήμιση.

6. ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Απαραίτητη προϋπόθεση για την ταχύτερη ανάπτυξη του γαστρονομικού τουρισμού και την αύξηση της ελκυστικότητας των τοπικών προϊόντων είναι η υποστήριξη του συγκεκριμένου τομέα από τοπικούς ακαδημαϊκούς και ερευνητικούς φορείς. Στόχος θα πρέπει να είναι η δημιουργία ενός δικτύου με κέντρα έρευνας που θα μπορέσουν να εξυπηρετήσουν τις ανάγκες του συγκεκριμένου τομέα.

Η στόχευση της έρευνας και ανάπτυξης για τον γαστρονομικό τουρισμό θα πρέπει να είναι σε πέντε βασικούς τομείς:

1. Τοπικά προϊόντα: Στην καταγραφή, ανάλυση και αναβάθμιση τους σε επίπεδο καλλιεργητικών μεθόδων, προστασίας του περιβάλλοντος, παραγωγής, μεταποίησης, τυποποίησης και διακίνησης
2. Γαστρονομικός τουρισμός: Στην καταγραφή, ανάλυση, βελτίωση και ανάπτυξη υπηρεσιών γαστρονομικού τουρισμού
3. Στην επιχειρηματική δικτύωση
4. Στην έρευνα αγοράς, ανταγωνισμού, τάσεων στον τουρισμό και την παραγωγή προϊόντων
5. Στην επικοινωνία των χαρακτηριστικών και των προϊόντων του προορισμού «Επτάνησα».

Κεφαλαιοποίηση της φήμης της μεσογειακής διατροφής

Η μεσογειακή διατροφή έχει καθιερωθεί διεθνώς ως υγιεινό διατροφικό πρότυπο ενώ πρόσφατα αναγνωρίστηκε ως παγκόσμια άυλη πολιτιστική κληρονομιά από την UNESCO. Παρόλα αυτά τα Επτάνησα δεν έχουν αξιοποιήσει ακόμα τον πολιτιστικό αυτό πόρο τοποθετώντας την επτανησιακή κουζίνα στο ευρύτερο σύνολο της Μεσογειακής Διατροφής, όπως έχουν κάνει συγκεκριμένες χώρες και περιοχές. Γι' αυτό θα πρέπει να γίνει έρευνα και τεκμηρίωση με την βοήθεια πανεπιστημιακών ιδρυμάτων (με έμφαση στο αντικείμενο της διατροφολογίας και διαιτολογίας) και σε συνεργασία με επαγγελματίες της γαστρονομίας (Σεφ και μαγείρους) οι οποίοι θα πρέπει να ορίσουν με ποιο τρόπο η επτανησιακή κουζίνα αποτελεί αντιπροσωπευτικό παράδειγμα της μεσογειακής. Δεδομένου ότι η Μεσογειακή Διατροφή αποτελεί ουσιαστικά ένα τρόπο ζωής και ένα σύστημα διατροφής στο οποίο το κόκκινο κρέας, έχει θέση μόνο μια φορά τον μήνα, οι προκλήσεις που είναι ξεκάθαρο ότι θα αντιμετωπίσουν τα Επτάνησα είναι η έλλειψη κάποιων γνωστών τοπικών πιάτων που να μην περιέχουν κρέας. Από μόνη του η συγκεκριμένη δράση θέλει αρκετή έρευνα και θέλει μια σοβαρή προσέγγιση με την βοήθεια των ειδικών και επαγγελματιών του χώρου.

7. ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

Ραχοκοκαλιά όλων των προσπαθειών για την αναβάθμιση της ποιότητας των τοπικών προϊόντων και των παρεχόμενων τουριστικών υπηρεσιών είναι η εκπαίδευση των επαγγελματιών και των ιδιοκτητών των τοπικών επιχειρήσεων. Τα κυρίαρχα θέματα στα οποία υπάρχει ανάγκη για ευαισθητοποίηση και κατάρτιση στα Επτάνησα είναι:

1. θέματα επιχειρηματικότητας και λειτουργίας ΜΜΕ στο παρόν οικονομικό περιβάλλον
2. βασικές δεξιότητες για την παραγωγή αγροτικών προϊόντων και την προσφορά τουριστικών υπηρεσιών
3. νέες δεξιότητες για την δημιουργία νέων υπηρεσιών γαστρονομικού τουρισμού
4. ηλεκτρονικό τουριστικό μάρκετινγκ
5. νέες τάσεις και καλές πρακτικές από την Ελλάδα και το εξωτερικό
6. θέματα σχετικά με την γαστρονομική παράδοση των Επτανήσων, τα τοπικά προϊόντα και τις συνταγές, για την σωστή χρήση, εκτέλεση και προβολή τους.

Η υλοποίηση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων πρέπει να γίνει σε συνεργασία με καταξιωμένους επαγγελματίες και να έχει καθαρά πρακτικό χαρακτήρα.

Οι δράσεις κατάρτισης είναι ιδιαίτερα σημαντικές καθώς θα αυξήσουν τις γνώσεις και δεξιότητες των επαγγελματιών και θα οδηγήσουν στην αναβάθμιση των παραγόμενων προϊόντων και παρεχόμενων υπηρεσιών. Οι δράσεις κατάρτισης, εφόσον γίνουν σε συγκεκριμένες ομάδες στόχου που έχουν κομβικές θέσεις στην παραγωγή τροφίμων και την παροχή υπηρεσιών γαστρονομικού τουρισμού, θα τους βοηθήσουν στο να έχουν μια ολοκληρωμένη προσέγγιση στο θέμα το οποίο

πραγματεύονται και να δράσουν καταλυτικά για την επίτευξη των ποιοτικών αλλαγών που χρειάζονται να γίνουν για την αναβάθμιση της τοπικής αγοράς.

Εκπαίδευση στην τοπική κουζίνα

Επιπρόσθετα κρίνεται σημαντικό να δοθεί έμφαση στην εξειδίκευση Σεφ και μαγείρων στην τοπική κουζίνα και την χρήση των τοπικών προϊόντων . Λόγω του κεντρικού τους ρόλου στην κατάρτιση του μενού των εστιατορίων, καθώς και της οργάνωσης της κουζίνας (επιλογή πρώτων υλών, εκτέλεση συνταγών, τεχνικές προετοιμασίας εδεσμάτων, παρουσίαση), Σεφ και μάγειροι αποτελούν μια πολύ σημαντική ομάδα στόχου, καθώς με τις επιλογές τους μπορούν να επηρεάσουν πολλαπλασιαστικά στην προβολή της τοπικής κουζίνας και την κατανάλωση των επτανησιακών προϊόντων. Το κύριο αντικείμενο των προγραμμάτων κατάρτισης θα αφορά στην πρακτική εκμάθηση της εκτέλεσης των παραδοσιακών συνταγών και την χρήση τοπικών προϊόντων στην κουζίνα. Καθώς η βασική εκπαίδευση Σεφ και μαγείρων είναι “Γαλλικής σχολής”, η εξειδίκευση στην επτανησιακή κουζίνα και τις ιδιαιτερότητές της κρίνεται κρίσιμη για την διευκόλυνση της ένταξης των παραδοσιακών πιάτων στα μενού τους. Επίσης, η εξοικείωση με την χρήση κάποιων ιδιαίτερων τοπικών προϊόντων (ελαιόλαδο, νούμπουλο, σαλάμι λευκάδος κλπ) θα προωθήσει τον πειραματισμό και την σταδιακά αυξανόμενη εμφάνιση της Επτανησιακής κουζίνας σε gourmet πιάτα και εστιατόρια.

8. ΤΟΠΙΚΕΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ & ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΔΙΚΤΥΩΣΗ

Η δικτύωση αποτελεί ένα πολύ δυνατό αναπτυξιακό εργαλείο για μικρές, απομονωμένες και διασπασμένες γεωγραφικά περιοχές όπως τα Επτάνησα, καθώς με την συσπείρωση επιχειρηματιών μπορεί να δημιουργηθεί μια κρίσιμη μάζα από οικονομικούς παράγοντες που θα αναδείξουν διαφορετικές πτυχές της τοπικής οικονομίας – πχ στον τομέα των τοπικών προϊόντων, του εναλλακτικού τουρισμού, της γαστρονομίας κλπ. Η συσπείρωση αυτή λειτουργεί με τους όρους του «Συνανταγωνισμού» και μπορεί να δημιουργήσει όφελος σε δυο διαφορετικά επίπεδα:

- 1) **Σε επίπεδο προορισμού** (Επτανήσων ή επιμέρους νησιών) – θα αναδείξει πτυχές της τοπικής οικονομίας για τις οποίες μπορεί να μην ήταν γνωστή στο παρελθόν η περιοχή λόγω έλλειψης μεγάλων και γνωστών επιχειρήσεων. Με την συγκέντρωση μιας κρίσιμης μάζας επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σ’ έναν τομέα και μέσω συσπειρωμένης και συγκροτημένης προβολής τους κάτω απ’ την ομπρέλα των Επτανήσων, η συγκεκριμένη περιοχή μπορεί να «τοποθετήσει στον οικονομικό χάρτη» σε δραστηριότητες που πριν δεν είχε δυνατή παρουσία και δεν είχε καθιερωθεί ως τέτοια στο μυαλό του καταναλωτικού κοινού - πχ να καθιερωθούν ως προορισμός γαστρονομικού τουρισμού και παραγωγής ποιοτικών τοπικών παραδοσιακών προϊόντων. Αυτό δεν μπορεί να γίνει χωρίς συσπείρωση γιατί το μικρό μέγεθος και οι

περιορισμένες οικονομικές δυνατότητες των μεμονωμένων επιχειρηματιών δεν μπορούν να πετύχουν τις οικονομίες κλίμακας και το εύρος της προβολής που μπορεί να δώσει η συνέργια πολλών επιχειρήσεων. Το όφελος στο συγκεκριμένο επίπεδο είναι το αμοιβαίο όφελος για τους επιχειρηματίες, καθώς δημιουργείται μια νέα οικονομική προοπτική αφού «μεγαλώνει η οικονομική πίτα» στην νέα αγορά στην οποία έχει πλέον πρόσβαση ο προορισμός.

- 2) **Σε επιχειρηματικό επίπεδο** – μετά το «μεγάλωμα της πίτας» που προκύπτει απ' την τοπική συνεργασία, οι επιχειρηματίες έχουν όφελος καθώς τους δίνεται η πρόσβαση σε μεγαλύτερες ή / και εξειδικευμένες αγορές στις οποίες τα προϊόντα και οι υπηρεσίες τους έχουν ζήτηση. Δεδομένου ότι η αναπτυξιακή προσέγγιση της Περιφέρειας στοχεύει στην ανάδειξη πιο εξειδικευμένων και ιδιαίτερων προϊόντων και υπηρεσιών (delicatessen προϊόντα διατροφής και γαστρονομικό τουρισμό), η πρόσβαση θα είναι σε πελατειακό κοινό με μεγαλύτερη αγοραστική δύναμη. Σε αυτό το επίπεδο δημιουργείται το μεμονωμένο πλέον όφελος για τους επιχειρηματίες οι οποίοι καλούνται μέσα από όρους ανταγωνισμού να διεκδικήσουν το δικό τους κομμάτι απ' την «οικονομική πίτα», η οποία σε κάθε περίπτωση, ως αποτέλεσμα της συνεργασίας, είναι μεγαλύτερη από πριν.

Παρότι είναι ξεκάθαρο ότι ένα απ' τα πιο χρήσιμα εργαλεία για την αντιμετώπιση της παρούσας κρίσης είναι η τοπική συνεργασία, αυτή δυστυχώς είναι μια «αφύσικη» διαδικασία και αντιτίθεται στην ελληνική επιχειρηματική κουλτούρα. Οι μόνες σχεδόν μορφές συνεργασίας που έχουν κατά κάποιο τρόπο πετύχει στα Επτάνησα, είναι από επιχειρηματίες με ηγετικά χαρακτηριστικά που κατάφεραν, παραμερίζοντας εγωισμούς και την προσωπική τους προβολή, να συσπειρώσουν μια κρίσιμη μάζα ανθρώπων γύρω τους, σε πολλές περιπτώσεις ξεκινώντας από μια ομάδα φίλων. Εναλλακτικά επιχειρηματικά δίκτυα (πέραν των τυπικών συλλόγων ξενοδόχων ή εστιατόρων που υπάρχουν σε διάφορες τουριστικές περιοχές) είναι:

1. Το δίκτυο εναλλακτικού τουρισμού ΕΚΟ-ZAKYNΘΟΣ, του οποίου πρόεδρος είναι ο Δημήτρης Θεριανός της εταιρείας Therianos Villas.
Το συγκεκριμένο δίκτυο έχει δημιουργηθεί εδώ και αρκετά χρόνια και έχει ωφελήσει γιατί, παρότι περιορίζεται κυρίως στην λειτουργία μιας ιστοσελίδας όπου παρουσιάζονται τα μέλη του, δημιουργεί την εντύπωση ότι το νησί διαθέτει μια εναλλακτική τουριστική σκηνή. Παρόλα αυτά έχει παραμείνει στάσιμο για κάποια χρόνια, χωρίς να προστεθούν σε αυτό νέα μέλη. Το συγκεκριμένο δίκτυο θα χρειαστεί βοήθεια για να περάσει στο επόμενο επίπεδο το οποίο θα πρέπει να είναι:
  - (1) η διεύρυνση του με αντίστοιχες επιχειρήσεις εναλλακτικού τουρισμού (τουλάχιστον 5). Κάποιες επιχειρήσεις στο νησί είναι ήδη έτοιμες αλλά δεν έχουν ασχοληθεί – σε αυτή την περίπτωση είναι απλά θέμα επικοινωνίας. Για

να προσεγγίσει όμως νέες επιχειρήσεις το δίκτυο θα χρειαστεί να ετοιμάσει κι ένα συγκεκριμένο πλάνο δράσης για να ξέρουν τα νέα μέλη ποιο θα είναι το όφελος απ' την συμμετοχή τους σε αυτό.

- (2) η δημιουργία τουριστικών πακέτων με την μορφή εκδρομών που το δίκτυο θα διαθέτει απευθείας σε μεμονωμένους πελάτες ή σε τουριστικούς πράκτορες / γραφεία. Για να γίνει αυτό θα χρειαστεί να βρεθεί ένα άτομο το οποίο θα απασχοληθεί στον φορέα – έστω με μερική απασχόληση – και το οποίο θα αναλάβει την δημιουργία των τουριστικών πακέτων, την προώθηση και διαχείρισή τους. Η μεγαλύτερη δυσκολία που έχει αυτή την στιγμή το δίκτυο είναι ότι, καθώς δεν νοιώθουν τα μέλη του ότι υπάρχει ουσιαστικό οικονομικό όφελος απ' την συμμετοχή τους σε αυτό, δεν θα είναι διατεθειμένοι να συνεισφέρουν οικονομικά για την απασχόληση του ατόμου που θα μπορέσει τελικά να φέρει και κέρδη στις επιχειρήσεις.

2. Το δίκτυο τοπικών παραγωγών «Η Κέρκυρα παράγει», του οποίου πρόεδρος είναι ο Σπύρος Καλούδης της Corfu Beer.

Λόγω της ηγετικής φυσιογνωμίας του Προέδρου του δικτύου, καθώς και του γεγονότος ότι είναι ένας επιτυχημένος επιχειρηματίας, το παρόν δίκτυο μοιάζει να χαίρει κάποιας αναγνώρισης και σεβασμού. Παρόλα αυτά, κι αυτό δεν έχει φτάσει σε κάποιο σημείο στο οποίο να υπάρχουν μετρήσιμα αμοιβαία οφέλη για τα μέλη του. Το Δίκτυο στην παρούσα φάση:

- (1) Επεξεργάζεται την προοπτική της διεύρυνσης των μελών του,
- (2) δεδομένης της παντελούς έλλειψης πρωτοβουλιών για την σύνδεση αγροτικού και τουριστικού τομέα, το δίκτυο βρίσκεται στην διαδικασία επεξεργασίας μιας συνολικής στρατηγικής για την ανάπτυξη του γαστρονομικού τουρισμού στην Κέρκυρα, για την οποία θα διεκδικήσει κονδύλια την νέα προγραμματική περίοδο.

3. Την Ένωση Αγροτουρισμού Ιονίων Νήσων, της οποίας πρόεδρος είναι ο κος Μεταξάτος Παναγιώτης της επιχείρησης ΚΡΙΤΟΝΟΥ στην Κεφαλονιά. Η συγκεκριμένη ένωση αποτελεί το τοπικό παρακλάδι της Ελληνικής Ένωσης Αγροτουρισμού, η οποία είναι το συνδικαλιστικό όργανο των επιχειρηματιών του αγροτουρισμού και τουρισμού υπαίθρου. οι δράσεις του συγκεκριμένου φορέα, παρότι έχει κάποια μέλη στα Επτάνησα, περιορίζονται σε ομιλίες σχετικά με νομικά θέματα που αφορούν τον αγροτουρισμό – χωρίς καμίας άλλης φύσης παρέμβαση.

4. Ένα δίκτυο παραγωγών που αυτή την στιγμή προσπαθεί να στήσει ο κος Ατζουλάτος Γεράσιμος, μελετητής, στην Κεφαλονιά. Στόχος του δικτύου θα είναι να συσπειρώσει κάποιους τοπικούς παραγωγούς του νησιού οι οποίοι θα μπορέσουν να αξιοποιήσουν κάποιες οικονομίες κλίμακας για την προβολή της

Κεφαλονιάς ως τόπου παραγωγής ποιοτικών προϊόντων, καθώς και να κάνουν lobbying στους τοπικούς φορείς και να διεκδικήσουν πόρους για την ανάπτυξη κι άλλων δράσεων. Η διαδικασία σχηματισμού του δικτύου προβλέπεται να είναι σχετικά μακροχρόνια διαδικασία καθώς τώρα μόλις έχουν ξεκινήσει οι πρώτες ζυμώσεις, κάποιοι παραγωγοί όμως δείχνουν ενδιαφέρον. Εάν η συγκεκριμένη πρωτοβουλία δεν βρει κάποια χρηματοδότηση για τα πρώτα της βήματα, δεν προβλέπεται να σχηματιστεί και να λειτουργήσει ουσιαστικά το συγκεκριμένο δίκτυο.

Για την αξιοποίηση της δύναμης που έχει η δικτύωση επιχειρήσεων για την τοπική ανάπτυξη είναι σημαντικό:

- να γίνει μια συστηματική ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των επιχειρηματιών για τα οφέλη και τον τρόπο λειτουργίας των δικτύων
- να γίνει χαρτογράφηση των επιχειρήσεων που θα μπορούσαν να δημιουργήσουν τοπικά δίκτυα (cluster mapping)
- να εντοπιστούν επιχειρηματίες ή άλλα άτομα που χαίρουν σεβασμού και εμπιστοσύνης και θα μπορούσαν να παίξουν είτε ηγετικό ρόλο στην δημιουργία τοπικών δικτύων, είτε τον ρόλο των «διευκολυντών» (network facilitators)
- να υποστηριχθεί η δημιουργία και ανάπτυξη τέτοιων κάθετων, οριζόντιων και συμπληρωματικών επιχειρηματικών δικτύων (clusters) όπου αυτό είναι εφικτό, με τεχνογνωσία και πρόσβαση σε χρηματοδοτήσεις, τουλάχιστον στα αρχικά στάδια δημιουργίας τους.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

Η διεθνής οικονομική κρίση, η πλήρης εξάρτηση της τοπικής οικονομίας από τον τουριστικό τομέα, η συνεχής υποβάθμιση του τουριστικού προϊόντος, η συρρίκνωση του αγροτικού πληθυσμού, η μειωμένη τοπική παραγωγή και η μειωμένη διεθνής αναγνώριση των τοπικών προϊόντων διατροφής κάνουν επιτακτική την ανάγκη για την εύρεση μακροπρόθεσμων λύσεων που θα αυξήσουν την ανταγωνιστικότητα των παραγόμενων προϊόντων, των παρεχόμενων υπηρεσιών και του προορισμού στο σύνολό του, αυξάνοντας την αντοχή της τοπικής οικονομίας και δίνοντας λύση σε επιτακτικά οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα.

Στην παρούσα χρονική συγκυρία η ανάπτυξη του γαστρονομικού τουρισμού αποτελεί μια μοναδική ευκαιρία για την Περιφέρεια Ιονίων Νήσων καθώς αποτελεί έναν τρόπο εμπλουτισμού του υπάρχοντος τουριστικού προϊόντος, ένα κανάλι απορρόφησης των τοπικών προϊόντων στην τουριστική αγορά, μια νέα αγορά εναλλακτικού τουρισμού και την ευκαιρία για την καθιέρωση των Επτανήσων ως γαστρονομικό τουριστικό προορισμό.

Η Περιφέρεια Ιονίων Νήσων, αξιοποιώντας τις δομές και τις υπηρεσίες της που καλύπτουν το σύνολο των Επτανήσων, οφείλει να αναλάβει τον ηγετικό ρόλο που

της αρμόζει και να καθιερώσει μια σοβαρή πρωτοβουλία για την σύνδεση του αγροτικού τομέα με τον τουριστικό, βάση μιας ολιστικής στρατηγικής και σε στενή συνεργασία με την τοπική κοινωνία. Παρά το αντίξοο οικονομικό περιβάλλον, οι συνθήκες είναι ευνοϊκές για μια τέτοια πρωτοβουλία καθώς αποτελεί μια ξεκάθαρη και ουσιαστική λύση για πολλά απ' τα προβλήματα της. Η φιλοσοφία της «έξυπνης εξειδίκευσης» που περιλαμβάνει στους ανταγωνιστικούς τομείς της ΠΙΝ την γαστρονομία και τον τουρισμό, έρχεται να επιβεβαιώσει την ορθότητα μιας τέτοιας πολιτικής απόφασης, ενώ ο σχεδιασμός για την νέα προγραμματική περίοδο βρίσκεται στο ιδανικό σημείο για να μπορέσει να αξιοποιηθεί πλήρως προς αυτή την κατεύθυνση.

Ανακεφαλαιώνοντας τις προτεινόμενες στρατηγικές για την σύνδεση αγροτικού και τουριστικού τομέα στα Επτάνησα και **δεδομένου ότι η πολιτική ηγεσία της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων θα λάβει την πολιτική απόφαση να στηρίξει την συγκεκριμένη πρωτοβουλία**, προτείνεται να ξεκινήσει άμεσα μια διαδικασία η οποία θα περιλαμβάνει τα εξής βήματα:

1. Με δική της πρωτοβουλία η Περιφέρεια να ξεκινήσει μια πιο ουσιαστική διαβούλευση με την τοπική κοινωνία, σε όλα τα νησιά, μέσα από την οποία θα σχηματιστεί από κοινού το όραμα για την ανάπτυξη του γαστρονομικού τουρισμού στο νησί. Στην διαδικασία θα πρέπει να συμμετέχουν όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη (παραγωγοί, ξενοδόχοι, εστιατορές, Σεφ, εκπρόσωποι της τοπικής αυτοδιοίκησης, πανεπιστημιακά ιδρύματα κοκ) και η διαβούλευση θα πρέπει να είναι μια ποικιλία από τυπικές και άτυπες συνεντεύξεις και συναντήσεις, μεμονωμένα και σε ομάδες. Στόχος θα είναι να οριστικοποιηθούν επίσης τα εργαλεία που θα χρησιμοποιηθούν τοπικά (πχ δημιουργία τοπικού σήματος, στοχευμένες δράσεις προβολής, δημιουργία δικτύων), από πού θα χρηματοδοτηθούν οι δράσεις, ποιοι θα εμπλακούν στις επιμέρους διαδικασίες και ποιες οι αρμοδιότητές τους και πως θα γίνεται ο συνολικός συντονισμός των δράσεων.
2. Το επόμενο λογικό βήμα είναι η δημιουργία ενός φορέα ο οποίος θα αναλάβει τον συντονισμό για την σύνδεση αγροτικού και τουριστικού τομέα, βάση της συμφωνημένης στρατηγικής. Η λειτουργία και οι δραστηριότητές του θα συνδυάζουν αυτές μιας Αγροδιατροφικής Σύμπραξης και ενός Οργανισμού Διαχείρισης Προορισμού (Destination Management Organization – DMO) και θα πρέπει να εξασφαλίσει ότι θα είναι ευέλικτος, θα μπορεί να χρηματοδοτηθεί εύκολα αξιοποιώντας χρηματοδοτικά εργαλεία, θα υπάρχει συμμετοχή των τοπικών ενδιαφερόμενων μερών σε αυτόν, θα έχει ολιγάριθμη στελέχωση και στενή συνεργασία με τα σχετικά τμήματα της ΠΙΝ (Τουρισμού, Αγροτικής ανάπτυξης) και θα μπορεί να έχει τους δικούς του πόρους (πχ απ' την πιστοποίηση με το Σήμα Ποιότητας για την τοπική κουζίνα). Ο φορέας θα πρέπει να αποτελέσει το όργανο μέσα από το οποίο θα συντονίζεται μια τοπική διατομεακή συνεργασία (trisector Partnership) μεταξύ δημοσίου,

επιχειρηματιών και της κοινωνίας των πολιτών για την σύνδεση του αγροτικού τομέα με τον τουριστικό και την από κοινού αναβάθμιση των Επτανήσων.

3. Η πιο γρήγορη στην υλοποίηση και εμβληματική δράση που προτείνεται να κάνει απευθείας η ΠΙΝ στην συνέχεια, είναι η δημιουργία ενός τοπικού Σήματος Ποιότητας για την γαστρονομία, στην λογική αυτού που έχει δημιουργήσει η Κρήτη με το Κρητικό Σύμφωνο Ποιότητας. Το Σήμα θα έχει καταρχάς σαν πεδίο πιστοποίησης την τοπική κουζίνα (για εστιατόρια, μεζεδοπωλεία και ξενοδοχεία) και στην συνέχεια μπορεί να προχωρήσει στην πιστοποίηση τοπικών προϊόντων. Το Σήμα θα έχει ως «ομπρέλα» τα Επτάνησα αλλά θα πρέπει να εξειδικεύεται σε κάθε νησί (με τρόπο που θα είναι οπτικά ευδιάκριτος) αναδεικνύοντας την ευρύτερη γαστρονομία των Επτανήσων αλλά και το terroir (την «γεύση του τόπου») των επιμέρους νησιών τα οποία έχουν την δική τους διακριτή γαστρονομική ταυτότητα. Κατά την δημιουργία του Σήματος θα πρέπει να αποφασιστεί εάν αυτό θα το πιστοποιεί ένας εξωτερικός φορέας πιστοποίησης ή θα δημιουργηθεί ένα τέτοιο όργανο εντός του φορέα για την γαστρονομία, εξασφαλίζοντας σε κάθε περίπτωση ότι η απόδοση του Σήματος θα γίνεται με αμεροληψία και τεκμηριωμένη επάρκεια (βάση του διεθνούς προτύπου EN 45011) προσφέροντας αξιοπιστία – άρα αξία – στην όλη πρωτοβουλία.
4. Το επόμενο στάδιο αποτελεί την ανάπτυξη της γαστρονομικής προσφοράς των Επτανήσων, ούτως ώστε αυτή να πάρει την μορφή τουριστικού προϊόντος και να μπορέσει να «καταναλωθεί» από τους επισκέπτες. Οι επιμέρους δράσεις αυτής της διαδικασίας είναι (1) η καταγραφή του παρόντος γαστρονομικού χαρτοφυλακίου των Επτανήσων (ξεχωριστά για κάθε νησί) – δηλαδή των προϊόντων, συνταγών, παραδόσεων, προσφερόμενων γαστρονομικών υπηρεσιών, (2) ο εντοπισμός των επιχειρήσεων που προσφέρουν ή θα μπορούσαν να προσφέρουν προϊόντα και υπηρεσίες γαστρονομικού τουρισμού, (3) η εκπαίδευση επιχειρηματιών για να προσφέρουν εξειδικευμένες γαστροτουριστικές υπηρεσίες (μαθήματα τοπικής κουζίνας, οινογνωσίες κοκ) (4) η δημιουργία επισκέψιμων Κέντρων Γαστρονομίας (5) η δημιουργία «γαστρονομικών διαδρομών» / εκδρομών που θα προωθηθούν ως τουριστικά πακέτα σε πράκτορες (6) ο εμπλουτισμός τοπικών γιορτών και πολιτιστικών φεστιβάλ με εκθέσεις τοπικών προϊόντων (7) η διοργάνωση διαγωνισμών τοπικής κουζίνας και βραβεύσεων τοπικών επιχειρηματιών.
5. Αφού ολοκληρωθεί η βασική καταγραφή του γαστρονομικού χαρτοφυλακίου της Περιφέρειας πρέπει να δημιουργηθεί άμεσα το «γαστρονομικό brand» των Επτανήσων το οποίο και να επικοινωνηθεί αποτελεσματικά και με απόλυτα επαγγελματικούς όρους στους επισκέπτες και τους τουριστικούς πράκτορες. Είναι κρίσιμο να αναδειχθεί άμεσα η γαστρονομία ως ένα απ' τα κεντρικά κομμάτια της ταυτότητας του προορισμού, κάτι που θα πραγματοποιηθεί μόνο εφόσον ευθυγραμμιστούν όλες οι δράσεις προβολής των Επτανήσων σε αυτή την κατεύθυνση (από Περιφέρεια, Δήμους, Επιμελητήρια κοκ). Η δράση αυτή συμπεριλαμβάνει μια σειρά από πολύ συγκεκριμένα μέτρα στοχευμένης

προβολής, δίνοντας έμφαση στην παραγωγή περιεχομένου (κειμένων, φωτογραφιών, βίντεο κα) υψηλής ποιότητας και την πλήρη αξιοποίηση του διαδικτύου, αποφεύγοντας κοστοβόρες και αναποτελεσματικές δράσεις όπως η συμμετοχή σε εκθέσεις.

6. Παράλληλα και υποστηρικτικά στις παραπάνω δράσεις, η Περιφέρεια πρέπει να δημιουργήσει ένα δίκτυο με ακαδημαϊκούς / ερευνητικούς φορείς που θα μπορέσουν να εξυπηρετήσουν τις ανάγκες του συγκεκριμένου τομέα σε έρευνα και καινοτομία. Οι τοπικές ανάγκες αναφορικά με την σύνδεση αγροτικού και τουριστικού τομέα εντοπίζονται στα παρακάτω πεδία (1) παραγωγή / ανάδειξη τοπικών προϊόντων, (2) ανάπτυξη υπηρεσιών γαστρονομικού τουρισμού, (3) επιχειρηματική δικτύωση (clustering), (4) έρευνες αγοράς, τάσεις στην αγορά κλπ, (5) επικοινωνία του γαστρονομικού brand των Επτανήσων, (6) τεκμηρίωση ότι η επτανησιακή κουζίνα αποτελεί αντιπροσωπευτικό παράδειγμα της μεσογειακής κουζίνας.
7. Μια άλλη παράλληλη δράση είναι ο συντονισμός δράσεων κατάρτισης σε επιχειρηματίες και επαγγελματίες του χώρου, για την συστηματική και ολιστική αναβάθμιση του παραγόμενου και προσφερόμενου γαστρονομικού προϊόντος των Επτανήσων – προϊόντων και τουριστικών υπηρεσιών. Η προσέγγιση πρέπει να γίνει σε συνεργασία με έμπειρους επαγγελματίες, στους τομείς της επιχειρηματικότητας, παραγωγής προϊόντων & παροχής τουριστικών υπηρεσιών, ηλεκτρονικού μάρκετινγκ κ.α., με ιδιαίτερη έμφαση στην εκπαίδευση επαγγελματιών στην επτανησιακή κουζίνα.
8. Ένα απ' τα βασικότερα εργαλεία που θα κληθεί να χρησιμοποιήσει η Περιφέρεια για να φέρει εις πέρας την σύνδεση αγροτικού και τουριστικού τομέα είναι η επιχειρηματική δικτύωση, η οποία στην παρούσα φάση έχει πολύ μικρή εφαρμογή (και επιτυχία) στον προορισμό. Δεδομένης της διεθνούς εμπειρίας και των τοπικών ιδιαιτεροτήτων η Περιφέρεια οφείλει να πάρει την πρωτοβουλία και να παίξει τον συντονιστικό ρόλο για την δημιουργία τοπικών δικτύων, τα οποία, ανάλογα με τις τοπικές «δυναμικές» μπορεί να είναι οριζόντια, κάθετα ή πιο πιθανό συμπληρωματικά και να περιέχουν επιχειρήσεις παραγωγής προϊόντων ή / και τουρισμού. Η διαδικασία αυτή θα πετύχει αφού γίνει (1) επαρκής ευαισθητοποίηση των τοπικών επιχειρηματιών για τα οφέλη της δικτύωσης, (2) χαρτογράφηση των υποψήφιων προς δικτύωση επιχειρήσεων (cluster mapping), (3) εντοπισμός των ηγετικών φυσιογνωμιών ή των τεχνοκρατών που θα μπορούσαν να συσπειρώσουν τους επιχειρηματίες και να δημιουργήσουν / στηρίξουν τα δίκτυα, (4) ουσιαστική στήριξη των δικτύων σε επίπεδο χρηματοδότησης, συμβουλευτικής & προώθησης, τουλάχιστον στα πρώτα στάδια της δημιουργίας τους.

Τα Επτάνησα έχουν την προοπτική να αναδείξουν την γαστρονομία και τον τουρισμό τους, και σοβαρούς επιχειρηματίες οι οποίοι χωρίς την ουσιαστική βοήθεια της πολιτείας φροντίζουν να κάνουν την Περιφέρεια περήφανη και γνωστή με τα ποιοτικά προϊόντα και τις υπηρεσίες που προσφέρουν. Ο συντονισμός, η

ενίσχυση και η βοήθεια των θετικών αυτών δυνάμεων μπορεί να δημιουργήσει την κρίσιμη μάζα που χρειάζεται για να ξεκινήσει δυναμικά η διαδικασία εξυγίανσης και αναβάθμισης του τοπικού τουριστικού προϊόντος, αναδεικνύοντας τα Επτάνησα ως ελκυστικό τουριστικό προορισμό στον οποίο ο πολιτισμός, η γαστρονομία και η φύση είναι αναπόσπαστα κομμάτια της ταυτότητάς του. Συνεργιστικά, οι δράσεις που εντάσσονται στο παραπάνω σύμπλεγμα προτάσεων, θα μπορέσουν να κινητοποιήσουν μια αναπτυξιακή διαδικασία με πρωτοβουλίες που θα αλληλοσυμπληρώνονται, πετυχαίνοντας σταθερή και σταδιακή πρόοδο προς μια διαφορετική, πιο ανθεκτική και υγιή τοπική οικονομία – αυτήν που θεωρούν οι Επτανήσιοι ότι τους αξίζει.